

SAMBAND

No. 89. September 1915.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaegbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaegenes formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed af dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore-tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America, and is especially dedicated to the *bygdelag* movement. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents. Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

Indhold af No. 89, September, 1915.

	Side.
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.	
VII. O. S. Johnson	627
Stortingsmand Erik Olson Nord. Ved K. Aa.	647
Gamle Berger. A. A. V.	653
Anders O. Hain, med billede. A. K. Brenden.	662
Optegnelser. S. G. Bertilrud	668
Thorstein Veblens "Imperial Germany". Juul Dieserud	672
Det aarlige Valdrisstevne 9 og 10 September.	685

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, litteratur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden *Norwegian-American* er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladlitteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Samband.

No. 89

September

1915

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

VII.

O. S. Johnson.

Christian Engell er født i Numedal den 21de mars 1841. Hans fader drev en kjøbmandsforretning (landhandleri) der i bygden, og da Christian blev i den alder han kunde veie kaffe og sukker, maale erter og gryn, sælge tobak for en cent, hjalp han faderen i kramboden; kom saa til Kongssberg, hvor han var krambukar (handelsbetjent) hos en kjøbmand der i nogle aar. Han opholdt sig ogsaa en tid i Vestfjorddalen, Telemarken, hvor han ledsagede turister op til den berømte Njukanfos, og har ogsaa gaaet den bekjendte Maristien, hvor et eneste feiltrin var den visse død.

I 1870 udbandrede han til Amerika og kom til Fillmore County, Minn., hvor han opholdt sig først nogle maaneder. Efterat ha været i St. Paul, og i Fillmore County igjen, kom han her til Spring Grove i 1872, og har siden boet her. I Norge hadde han lært fotografering, og for at finde en plads til denne forretning var det han undersøgte paa flere steder, indtil han, som sagt, kom hid det nævnte aar og nedsatte sig her som fotograf, hvilken forretning han har drevet til for omtrent et aar siden. Da solgte han forretningen, og driver nu som undertaker sammen med sin søn Adolf Engell. I 1876 blev han gift med Anne Mathea Andersen der har skjenket ham flere børn. En datter af Chr. Engell og hustru er

gift med Steinar Reierfon Flaagaan fra Sigdal, der driver en kjøbmandsforretning her i Spring Grove.

For et aar siden var Chr. Engell i Norge efter 44 aars fravær, og besøgte da sine 3 søskende i Vestfjorddalen, Telemarken, som endnu er i live, samt foretog udflugter paa andre kanter af landet, hvor han ikke hadde været før. Chr. Engell er en godt oplyst mand, besidder gode talegaver, og kan fortælle som faa om sine oplevelser. Det er ogsaa en meget gjæstfri familie som det er en sand fornøjelse at besøge.

Chas. Hoegh er født i Raafjord, Finmarken, i 1845 af forældrene Dve Gulberg Hoegh og Anna Sophie født Sæhldrup. Hans far var dengang læge ved Raafjords Kobberværk; senere blev han overlæge for de spedalske i den nordlige halvdel af Norge, og var da bosat i Trondhjem. Hans broder er den bekendte dygtige læge Knut Hoegh, der efter sin ankomst her til Amerika først bosatte sig i La Crosse, Wisconsin, hvor han praktiserede i mange aar, nu bosat i Minneapolis, Minn.

Halvsøskende efter hans faders andet ægteskab med Anna Johanna, født Dons, er følgende: Hanna Jacobsen bor i Minneapolis, Minn. Hanna Collett bor i Norge. Ingeborg Haslund bor ogsaa i Norge. Valborg Ravn bodde i Merrill, Wisconsin, nu død. Magnhild Tillisch bor i Merrill, Wis., samt halvbroderen Oskar Houck er læge i La Crosse, Wis.

I 1865 udbandrede Chas. Hoegh til Amerika og opholdt sig først en kort tid i Chicago, kom derefter til La Crosse, Wisconsin, og siden til Brownsville, Minn. Den 3de august 1869 blev han gift med Theoline Thomson fra Wilmington, der var kommen her sammen med sine forældre, Kristian Knatterud og hustru Karine, i 1866 fra Toten.

I 1871 begyndte C. Hoegh med en jernvarehandel i Brownsville som han drev der indtil han i 1875 flyttede hid

til Spring Grove, hvor han opførte et handelslokale og drev den slags handel i mange aar. Han folgte saa ud denne forretning til Gulik Riste, og begyndte sammen med sin svoger Ole D. Qualy en forretning med farmmassineri, som de drev sammen i flere aar. Nu har han truffet sig tilbage fra al forretning og har det stille og roligt.

Charles Hoegh har været meget benyttet i det offentliges tjeneste. Saaledes var han i mange aar menighedens kassierer. Kassierer for town of Spring Grove i 6 aar, Notary Public, samt formynder for flere dødsboer. I sit ægteskab har Hoeghs haft 5 børn, hvoraf en er død. Dve Hoegh driver urmater- og juvelerforretning her i Spring Grove, samt apotek. Anna, gift med Olavus Myro, der er bestyrer for Farmers Stock and Grain Co., bor i Spring Grove. Inga, gift med doktor Ravn, bor i Merrill, Wis. Hanna er lærerinde i Wausau, Wisconsin.

I forbindelse med Hoeghfamilien vil jeg tilføje, at Charles Hoeghs bestefar var en af dem som fandt sin død i Grue kirkes brand, Pinsedagen den 26de mai 1822. Historieforfatteren D. N. Overland har udførlig berettet om denne grufulde tildragelse, da 113 mennesker omkom ved denne kirkebrand.

Medens presten Zver Hesselberg stod paa prædikestolen og talte om veir og ild, som billeder fra den hellige skrift, om aandens kraft og virkning, blev han pludselig afbrudt paa den mest rædselsfulde maade. Man fik høre en stærk dundren som af tordenen, og da man reiste sig op i stolene for at undersøge aarsagen, fik man se en overordentlig voldsom ild, som brød ind gjennem et vindu paa sydvestre kant af kirken, ledsaget af fort tjererøg. Alle strømmede da til dørene for at komme ud; men ved disse kirkedøres uheldige indretning, at de gik indad, blev de ved den voldsomme tilstrømning af mennesker trykket

til, uden at det var muligt enten udenfra eller for dem, som stod nærmest dørene, indenfra at faa dem op. Af en 600 mennesker, som der var forsamlede i kirken reddet mange sig ud gjennem vinduerne, men som sagt 113 mennesker fandt sin død i luerne; og blandt disse skulde dog ingen efterlade sig et saadant favn som fogden i Solør og Odalen, Dines Guldberg Hoegh, der faldt som et offer for sin pligt og menneskekjærlighed. Denne, som var en brodersøn af den bekjendte Ove Hoegh Guldberg nød i sin embedskreds megen anseelse for retsind og ustraffelig vandel. I den første tid efter ulykken blev det troet at han havde reddet sig ud af et vindu. Han kom da ogsaa ud; men da han fandt at trængselen i dørene umuliggjorde folks redning, steg han atter ind i kirken, hvor han, holdende sig udenfor stimmelen, søgte at formaa folk til at vise sindighed. „Kjære godt folk,“ hørte man ham raabe, „vær dog rolige og giv eder tid, saa kommer vi alle ud!“ Men ingen agtede paa hans raab, og da hans ønne fjarlighed og ædle fromhed foragtede at skaffe sig udvei paa andres befojning, fandtes hans levninger fra andres i døds kampen. „Han kunde ikke,“ siger prestens Hesselberg, „end ikke i dødsfare træde paa et medmenneske.“

Flere af dem, som reddedes ud af flammerne, skal af skræk være bleve vanvittige. En af dem som havde mistet forstanden, vandrede omkring over bygderne og fortalte, han havde millioner dollars tilgode hos keiseren af Rusland. En anden af disse ulykkelige var den bekjendte keiser Dahl, som han kaldte sig, der vandrede over bygderne i Akershus og Buskeruds amt i mange aar, ja helt ud i 70 aarene. I førstningen, som denne forunderlige stikkelse gjæstede Ringerike og tilstødende bygder, tog han ind paa de største bondegaarde, hvor han blev noksaa høfligt modtaget, bænket i højsædet og givet af den opvarmning som denne ulykkelige tulling kunde

vente; men paa grund af den hærfkæres mangfoldighed som fulgte ham, og hvoraf han efterlod sig tusinder paa hvert sted hvor han fik natteologi, blev han nægtet hus hos storbønderne, og maatte da ty til husmandspladse og smaabrukerne for ophold om natterne, og hos disse fik han heller aldrig stoppe mer end en nat. Han kaldte sig keiser over hele Europa, baade tillands og tilvands, og sandelig han var en slags keiser som havde mange at underholde daglig.

Jeg har læst engang om en professor, som skulde undervise sine elever i astronomi og siger: „Tænk eder nu mine unge venner, at mit hoved forestiller jorden. Naar nu solen staar høit paa himlen saa har beboerne paa mit hoved middag.“ Nu var det vist ingen regelmæssige maaltider for beboerne paa hovedet til keiser Dahl; for de tæret vist ubønhørlig nat og dag ikke alene hovedet, men allesteds paa denne statters kulling.

Paa grund af den tredobbelte klædning, de mangfoldige brede og smale silkebaand, store blanke knapper, sølvpenge som det var boret hul i for at hænge dem paa, og den mængde kramsframs af metalstykker som var taget af hestesæler, kunde denne keiser ikke klæde af sig hver aften, for at lægge sig i seng, men havde gjort det til en regel, at han laa syvende hver nat. De andre seks natter sad han paa en stol og sov.

Jeg husker godt fra mine smaagutdage, at denne keiser Dahl kom til os en dag udpaa vinteren og bad om at faa stoppe om natten. Dette fik han — da det, som allesteds der i bygden, var regel aldrig at nægte nogen reisende hus. Nu faldt det sig saa, at denne keiser havde fiddet i seks natter, og dette var da den syvende, saa han da maatte klæde af sig. Paa den tid af aaret er det i Norge korte dage, saa det var lidet han fik af sig medens det var dagslys. Klokken 4 om aften er det mørkt, og da dette var før den tid parafinlamper kom i brug, og vi hos os ikke havde raad til at bruge taalys til hverdags, saa

maatte jeg staa med en furutræstikke for at lyse ham, medens han tog af sig stykke for stykke af de baand og smykker, som han havde hængt paa sig, og lagde dem i rækkefølge fra sig paa bordet, saa de kunde tages paa igjen ligesom efter nummer. Nu vilde jeg gjerne se paa denne stas og glemte saaledes bort lysstikken, som jeg holdt, saa den sluknede. Men da brast hans majestæts taalmodighed, saa en flom af de værste eder og forbandelser haglede over mig og lysstikken maatte snart tændes, skulde jeg saa staa i keiserens tjeneste.

Det tales om at man i mørket kan bande saa det bliver lyst, og det lysnede vel i hans eget indre, naar han en stund havde bedet disse mange tusinder om, at rive baade det og hint sunt i hans legeme. Jeg har i mit liv hørt mange stygge eder baade her i landet og Norge; men keiser Dahl overgif alle i den kunst at kunne bande. Han fortalte at denne kunst havde han lært af officerene paa de pladse hvor militærøvelserne foregik. Det var det eneste som hjalp i al modgang, at bande dygtig, sagde han.

Som sagt jeg maatte nu staa der med lysstikken hele kvelden til klokken 9. Da havde han faaet af sig al denne dingel dangel, alle disse baand som bedækkede bryst og skuldre i alle retninger, saa han stod igjen i bare en klædning. Klokken 9 næste morgen begyndte han at klæde paa sig igjen og blev færdig til kl. 4 eftermiddag; da stod han i fuld keiserlig strud, med hjelm paa hovedet, epauletter paa skuldrene, sabel ved siden, og en jernbeslaaet spaerstok i haanden. Denne skulde vel tjene som septer og forestille hans keiserlige værdighed. Og saa disse mangfoldige ordensstegn, som man vel faar kalde dem, var ordnet saa systematisk, at det ene smykke ikke dækkede det andet, men alt kunde sees. Han gik da fra os til nærmeste nabo — omtrent en 8 minutters gang — hvor han sad paa en stol om natten; men flere regimenter af krigere

efterlod han sig, som hverken sabel eller dolk kunde dræbe. Der maatte bruges koghedt vand til at overskylle hele stuen med, for at saa dem ødelagt.

Hans G. Gilden saa dagens lys første gang i Grans prestegjeld, Sadeland, den 1ste juni 1844. Omtrent 20 aar gammel lod han sig hverve til garnison i Kristiania; men da han havde en naturlig begavelse for mekanisk arbejde blev han ansat i armeens værksted som smed, og særlig til at stø hester. I 1871 udvandrede han til Amerika, og kom her til Minnesota hvor han først bosatte sig ved Rushford, Fillmore county og begyndte med farming. I 1874 opgav han landbruget og flyttede til Spring Grove, hvor han nedsatte sig som smed. I 1876 blev han gift med Anna Bentestuen ogsaa fra Sadeland. Hun var født i januar 1859.

Hans G. Gilden var en hel mester til at stø hester, og ligesaa praktiserede han ikke saa lidet som dyrlæge, baade paa hester og fækreurer. Han var ogsaa en mand som havde let for at omgaaes folk, var altid munter og livlig, og kunde give saadanne pudsiges svar, at selv en furgriner maatte le ad Hans Gilden naar han rigtig slog sig løs. I slutningen af 90-aarene solgte han sin eiendom her i Spring Grove og flyttede til Fillmore county igjen, hvor han kjøbte farm og drev som jarmer til sin død.

Mattias Schmidt Nilson var født i Overhalden, Trondhjems stift, den 7de november 1830. Omtrent 17 aar gammel blev han optaget som elev ved Klæbo Seminar, hvor han læste i 2 aar. Blev saa skolelærer en tid, men reisste saa i 1861 til Kjøbenhavn, Danmark, for at uddanne sig til dyrlæge. Under sit ophold i Kjøbenhavn blev han gift med Anna Schmidt, en datter til Wilhelm Schmidt. Snart efter reisste det nygifte par til hans fødebygd Overhalden, hvor Nilson fik ansættelse som redaktør for et blad. I slutningen af 60-

aarene udbandrede han og hustru til Amerika, og efter en tids ophold i Winneshie county, Iowa, kom han til Spring Grove hvor han begyndte med en restaurant og apotekerverer, samt fungerede som dyrlæge. Han var ogsaa redaktør for Spring Grove Posten den korte tid som den levede, og skrev ellers meget i de norske aviser her. I slutningen af 80-aarene flyttede han herfra og ud til Dakota hvor han kort efter døde.

Mattias Schmidt Nilson var en begavet mand i literær henseende, og kunde føre pennen som faa; men han var meget af en rationalist, som havde en stærk antipati mod prester og bibel. Det var megen flage over ham, at han forhindrede ungdommen i at gaa i kirken de søndage som det var gudstjeneste. Det fortalte at han lokkede unge gutter ind i sin butik om søndagsmorgene, og naar det ringede til gudstjeneste i kirken saa begyndte Nilson at fortælle dem lange skrøner om denne store bjælden der borte i kirketaarnet, og mangt andet som var fornøieligt for ungdommen at høre. Han udgav ogsaa en bog som jeg har læst, hvori forekom mange haanende og spottende udtryk mod presterne, kirken og enkelte personer her.

Saa dette da, ikke for at dømme ham, thi dertil har vi ingen som helst ret. Det er kun at beklage at saadanne mennesker dømmes kristendommen efter enkelte menneskers liv og levnet. Alint har det alle tider været blandt hveden, og vil vedblive indtil dagens ende.

Asle Halvorsen er født paa gaarden Pedersmoen, Næs, Hallingdal, den 14de august 1847, af forældrene Halvor Halvorsen og Virgit Aslesdatter. Hans fader var født i Laaestuen paa Næs i 1797 og døde i 1867. Hans moder var født i Døsepladsen i 1804, og efter faderens død reiste hun til Amerika vaaren 1867 og døde her i Spring Grove, Winn., i 1897. I 1866 udbandrede Asle Halvorsen sammen med sine

to søstre, Kari Meierjon og Ingeborg, senere mrs. Søren L. Quarbe, og kom direkte her til Spring Grove, hvor han begyndte at arbejde som hyrefar for farmerne. I 1871 flyttede han til Amherst, Fillmore county, og begyndte butikhandel, og blev ogsaa postmester der. I 1873 blev han gift med en datter til Otto Brænne fra Levanger by i Norge, ved navn Anna Oline. 1878 solgte han butikken og varerne i Amherst og flyttede hid til Spring Grove igjen, hvor han byggede vaaningshus og butikbygning og begyndte en almindelig kjøbmandshandel, som han drev til 1898. Solgte da forretningen og købte en stor farm 2 mil vestenfor byen og drev farming i 5 aar.

I 1910 døde hans hustru, og af 10 børn, som de har havt i sit ægteskab, er kun to i live, en søn og en datter. Sønnen bor nu paa farmen og datteren er ugift og bor hjemme hos faderen i byen.

Asle Halvorsen er ogsaa en af dem som har været meget benyttet i det offentlige tjeneste. Mange aar var han kasserer for menigheden her, har været borgermester og havt flere andre tillidshverv, som han har bestyret med trofast og dygtighed. Tillige var han en meget forstandig mand, der paa menighedsrådet har kommet med mange gode raad og forslag til menighedens bedste. Nu har han truffet sig tilbage fra al forretning, bor i byen og har sin datter som husbestyrerinde der paa en kjærlig maade værner om sin far.

Lars Budahl er født den 11te mars 1851 i Trondhjems stift. Omtrent 5 aar gammel kom han til Amerika sammen med sine forældre, som da bosatte sig i Winneshie county, Iowa. Efterat Lars havde gennemgaaet commonskolen og læst til konfirmation blev han omtrent 15 aar gammel optaget ved Luther College, hvor han gennemgik et fireaarigt kursus. Efterat ha gennemgaaet to terminer ved normal-

skolen i Winona, Minnesota, virkede han som skolelærer i Winnechick county og ligesaa her i dette county en tid. I 1872 blev han gift med Randi Rudland, som før nævnt, der fik ham 4 børn. I 1879 da jernbanen kom ind her til Spring Grove, blev Lars Budahl ansat som trælasthandler, bestyrer af det første lumber yard her, for Dan Brothers, som aaret efter gik over til James Vincent & Son, hvilken forretning han drev i mange aar. I 1897 døde hans hustru, og det blev et dybt savn for ham og børnene. I 1904 blev han valgt til skifteretsdommer for Houston county, hvilket embede han ved gjenvalg indehavde til sin død i 1910.

Lars Budahl var en kundskabsrig mand, der baade i tale og som forfatter af avisartikler vakte beundring ved de dybe tanker som fandt udtryk. Han var i mange aar fredsdommer her i Spring Grove og saaledes en raadgiver for mange. Naar en eller anden tvist opstod mellem naboer om det eller hint som trængte en lovforklaring, saa var det at gaa til L. Budahl og høre hvad han sagde. Naar han da taalmodig havde hørt deres klage gav han svar paa hvad de burde gjøre, og ved at følge hans raad mangen tvist blev da bilagt, som ellers vilde kostet mange penge og et langvarigt had. Da Budahl kunde mestre begge sprog, norsk og engelsk, omtrent lige godt, var han især en god raadgiver for dem som mindre vel kunde udtrykke sig paa engelsk.

Foruden boglige kundskaber som L. Budahl besad, var han ogsaa begavet med en rig kunstnernatur i andre retninger. Saaledes var han bogbinder; pressen til at binde bøger med havde han selv lavet. Ligesaa havde han dreiemaskiner, og kunde dreie baade i jern og træ, saa mange er endnu i besiddelse af kopier og kar, samt rokkekneller som Budahl lavede.

Ole Andersen Brubraaten fra Madalen kom her i 1872. Hans datter Gunild udvandrede i begyndelsen af 60-aarene

og blev, som før sagt, gift med Paul Hansen Rosendal fra Sadeland, og til deres hjem kom da Ole, hvor han forblev til sin død. Brubraaten i Madalen var en husmandsplads under gaarden Løseviggen, og ved siden af sine arbejdspligter paa gaarden drev han ogsaa omkring i bygden som skindfeldmager; men da en efter en af børnene udvandrede til Amerika reiste han tilsidst efter. Hans eneste søn Anders var den sidste af denne familie til at komme idet han udvandrede i 1875 og hele hans familie kom ogsaa hid. En datter til Ole Brubraaten ved navn Inger blev gift med Lars Lustin fra Sofnedalen, nu død. Anders opholdt sig en tid her i Spring Grove, men flyttede senere til Willmore county, hvor han fremdeles bor, og trods sin høie alder endnu pusler med det arbejde som falder paa hans lille farm. En søn til Anders Brubraaten ved navn Martin er gift med Olang Quarve og eier en pen farm vestenfor byen, hvor de bor. En anden søn til Anders ved navn Ole, ogsaa kaldt Ole Skrædder, bodde i byen, men er død for nogle aar siden.

Hans Nilsen er født paa vestre Toten den 16de februar 1843, af forældrene Nils Røstøn og Karen, født Kristiansen Berga. I 1867 blev han gift med Marta Marie Martinsen Steffensrud. Hun er født 1ste august 1842. I 1871 udvandrede han til Amerika og kom til Brownsville den 4de juli, kom saa til Winnebago township, hvor han købte farm og drev som farmer indtil 1901. Han solgte da farmen til sin søn og bor her i udkanten af byen. Hans søn Claus er født 1867 og kom sammen med sine forældre til Minnesota. For nogle aar siden solgte ogsaa Claus Nilsen sit og forældres første hjem her i landet, og købte igjen en stor farm af Lars Smerud i Wilmington township, hvor han fremdeles bor.

Torsten Halvorsen Olerud er født i Grans prestegjæld,

Gadeland, den 29de juli 1829, af forældrene Galvor Jensen Olerud og Anna Thomasdatter, født Rosom. Hans far var født 1799 og hans mor nogle aar senere. I 1852 blev han taget til soldat og maatte trampe paa øvelsespladserne, gjøre høire og venstre om, og ellers vise lydighed mod sine overordnede. Efterat have tjent ud kongestjenesten, som man sa i Norge, giftet han sig med Maren Jensdatter, født Ellefsrud, og maatte da sætte fod under eget bord som man sir. Lidt penge havde han tjent sig, men ikke nok til at kjøbe sig en liden gaard. Han gjorde da aford med en gammel, udslidt husmand, der ikke kunde opfylde sine forpligtelser til husbonden paa gaarden, at han skulde indta hans plads, og blev saaledes, som man gjerne kan kalde det, husmands husmand. I denne stilling forblev han i nogle aar, og sjønt den gamle mand døde, saa han fik pladsen alene og saaledes steg en grad høiere i husmandsstanden, saa han dog en mørk fremtid for sig som husmand i Norge, og besluttede da at udvandre til Amerika.

I 1861 forlod han Norge med hustru og to børn og kom til Turkey River, Iowa, hvor han var i 14 uger hos en søster til Lars Gvien. Han flyttede saa derfra og reisste til Swan Lake, Nicollet county, Minnesota, og tog sig 80 acres land paa homestead, opførte en liden claimhytte derpaa og mente at gjøre dette til sit fremtidige hjem; men paa grund af indianernes grusomhed som begyndte den 17de august 1862 og holdt paa i flere dage, som blev kaldt blodugen, turde han ikke bli der længere. Dette blodbad fræmte nemlig indbyggerne i mange miles omkreds udenom der indianerne hærjede. Efter en tre ugers ophold i St. Peter kom han til Houston county og blev vinteren over hos Kristian Smerud, far til Lars Smerud i Wilmington, som var kommen her omtrent 4 aar forud, ogsaa fra Gadeland. Baaren efter kjøbte han 80

acres land i Wilmington township, som han byggede paa og dyrket op, og bodde der, indtil han for omtrent 11 aar siden folgte farmen til sin søn Galvor. Efter sin hustrus død i 1911 har han for det meste boet hos sin datter som har et pent hjem i udkanten af byen. I sit ægteskab havde de havt 10 børn hvoraf 6 lever.

Eben Olsen Nafsen er født den 21de september 1827 paa Oppegaardseie i Sofnedalen, Ringerike, af forældrene Ole Evensen og hustru Mari Johnsdatter. Hans far var født 1773 paa pladsen Sællerud i Krødsherred, og hans mor var født 1790 paa Voldseie i Flaa, Hallingdal.

I begyndelsen af 50-aarene blev Eben Olsen gift med Marte Torkelsdatter Nafsen, leiede halvdelen af pladsen Nafsen under Oppegaard hvor han byggede op nye huse og antog navnet Nafsen, og bodde der i flere aar. Men husmandsstanden i Norge var, som før sagt, paa den tid lidet tiltrækkende, da det var som at gaa i en trædemølle aar ud og aar ind, uden nogen fremtid til at forbedre sine timelige kaar. I begyndelsen af 60-aarene udvandrede han med sin familie og ankom til Spring Grove, hvor han opholdt sig en kort tid, fik saa spurgt op, at det laa igjen 40 acres land i Sheldon township som kunde tages paa homestead. Han benyttede da anledningen til at ta dette landstykke, byggede hus derpaa, ryddede landet og bodde der til 1882. Da folgte han det til sin søn Torkel og flyttede ud til Norman county, Minn., hvor han bodde til sin død. Torkel folgte senere landet og flyttede vest til faderen, hvor han og hele familien nu skal være døde, siges det.

To af Marte Nafsens brødre, Bjørn og Ole, udvandrede ogsaa hertil Houston county, hvor de opholdt sig nogle aar, men flyttede senere ud til Red River-dalen. En søster til Marte Nafsen, ved navn Znger, blev gift med Erik Bladsen

fra Brækkebygden og udbandrede hertil i 1873, og købte land i Sheldon township som han bodde paa til sin død, der indtraf for nogle aar siden. En yngre søster ved navn Thorine blev gift med Gulbrand Aslesen Brækka fra Brækkebygden, og udbandrede ogsaa hertil Houston county, hvor han ogsaa købte land i Sheldon town, som han bodde paa i flere aar. Han folgte saa dette land og flyttede til Spring Grove, hvor han bodde en tid, men reiste saa i begyndelsen af 80-aarene tilbage til Norge, hvor han overtog farsgaarden Brækka som han fremdeles bor paa. To af brødrene til Erik Bladsen kom ogsaa hid, nemlig Ole og Selge. Ole døde ugift for nogle aar siden. Selge blev gift, men er nu enkemand og rusler af og til i byen.

Johan Hansen Sjaastad fra Soknedalen kom til Spring Grove i 1875. Han opholdt sig dels her og dels i Sheldon town nogle aar, og flyttede saa herfra og til Norman county, Minn., hvor han kom i besiddelse af en større strækning land, og blev en rig mand baade paa gods og guld. I Norge blev denne Johan Sjaastad kaldt Sara-Johan, da hans mor ikke var gift; men trods at han kun var henvist til morens omsorg, og fik blot en tarvelig opdragelse, voksede han dog op til den stærkeste mand i bygden, og viden om i andre bygder. Naar Johan var i dansemorøer og brændevinet havde gjort sin virkning, saa blev det som oftest slagsmaal og kunde han da banke op alle som forsøgte at gjøre modstand. Jeg husker fra et saadant fyldefelskab paa gaarden Enger i Strømsodbygden, at man forsøgte at faa Johan Sjaastad ud, og fik drevet ham mod døraabningen, men der hug han sig fast i dørfarmen og stod fast som en klippe, trods de mange som skjøv paa ham. Endelig kom gaardseieren og fik talt disse hjempende til rette, og bad Johan at han maatte ikke bande saa forfærdelig. Johan svarede noksaa spotf, at han bandede kun da som sædvanlig. Dette svar var Johan Sjaastad meget

stolt af i mange aar, og fortalte ofte hvor godt han havde svaret Selge Enger, da han bad ham ikke bande saa stygt.

Johan Sjaastad er død for flere aar siden, saa kun mindet om denne stærke og dels brutale mand er igjen. Det siges at han blev svært gudelig de sidste aar han levede.

Erik Stofke er født 1844 i Romsdalen, og efterat han som voksen pløiede sjøen i 13 aar, kom han til Amerika i 1883, hvor han har opholdt sig paa forskjellige steder som arbeider. Sr. Stofke er begavet med et par sene stærke arme, der har kunnet svinge grubøksen og hugøksen som saa, saa mangt et stolt eketra har maatte bide i græsset for hans kraftige hug. Sr. Stofke har ogsaa været en stærk politiker og stod i 90-aarene naglet fast ved det republikanske parti med stærke klinknagler. Han skrev spaltelange artikler i „Skandinaven“ om republikansk prosperity for arbeideren og alle andre klasser af folket, og taalte ikke den mindste modsigelse af dem som ikke fuldt havde den samme mening som han. Men eftersom den legemlige styrke har taget af, har ogsaa den politiske styrke minket, saa nu stemmer han mere for manden end partiet.

Peter C. Dnsgaard var født paa Næs i Hallingdal den 17de mai 1835. I 1860 blev han gift med Astrid Gere, og samme aar besluttede det unge par at forlade Hallingdal og finde sig et hjem her i denne verdensdel. De ankom her til Minnesota og købte sig land en mil nordøst fra Riceford, hvor de bodde til sin død. Hustruen døde for 3 aar siden og Peter døde forleden vaar den 13de mai. I sit ægteskab har de havt følgende børn: Datteren gift med Halvor Jensen bor ved Riceford, Minn.; Gilbert Dnsgaard bor ved Pierce, N. D.; Mrs. John Butler bor ved Preble, Minn.; Mrs. Ed. Opsal bor ved Plaza, N. D.; og sønnen Chris Dnsgaard bor ogsaa ved Plaza, N. D. Theodor Dnsgaard bor paa farsfarmen.

Peter C. Dnsgaard var en agtet mand i sin omkreds, en

mand der deltog i kirkenes vækst og dets arbejde, og var saaledes et aktiv medlem af menigheden. Det siges at en god kristen er en god borger, og dette er da en uroffelig sandhed, som forfatteren af disse linjer har erfaring for.

En anden meget agtet mand baade som medlem af menigheden og borger af staten var Anders Kjos der døde den 12te mai 1915.

Anders Kjos var født den 13de september 1829 i Grans prestegjæld, Sadeland. I 1854 udbandrede han til dette land og kom direkte hid til Spring Grove, hvor han en tid efter købte land søndenfor byen og bodde der til sin død. I 1861 blev han gift med Agnette Lomsdalen, der skjenket ham 9 børn. I 1863 gik han ind i andet Minnesota Cavalry og tjente som soldat til i december 1865.

Afsødes børn er spredte paa følgende steder: Mrs. E. D. Miner bor i Wilmington. Sønnen Lars N. Kjos bor paa farsfarmen. Mrs. N. T. Sylling bor ved Sheyenne, N. D. Nils og Alfred Kjos bor ved Vanguard, Sask., Canada. Mrs. M. Martins bor her i Spring Grove. En søster til afsøde ved navn Anna Kjos er gift med Timan Gilbertsen, der før er nævnt.

Anders Kjos kan regnes til de gamle pionerer, da de første norske settlere her var kommet kun 2 aar forud. Han var da altsaa af dem som maatte gennemgaa nybyggerlivets strabadser med alle dets savn og gjenvordigheder; men han var begavet med en god helbred, et godt mod og en uroffelig tro paa forsynet, der lagde sin velsignelse til hans stræb, saa han oplevede at se vildnisset forvandlet til blomstrende bygder med komfortable bygninger, landeveie og jernbane.

Anders Sylling og hustru Kjersti udbandrede fra Grans prestegjæld, Sadeland, vaaren 1862, kom til Spring Grove, købte land og grundede her et nyt hjem, som de bodde paa til

deres død. Anders døde i 1892, og hustruen i 1905. I deres ægteskab har de haft 3 børn der bor paa følgende steder: Gudbjør, født i Norge, er gift med Nils Hendriksen Tangen — hvis far, som før nævnt, var fra Tangen i øvre Flaa, Hallingdal — og bor ved Sheyenne, N. D. Hans er gift med Lilla Svartebraaten og bor paa farsfarmen. Marie er gift med Lars Skoven og bor i Iowa.

Hans er en godt opløst mand, en kjernefar som det er en sand fornøjelse at samtale med.

Erik Navestrud fra Flaa, Hallingdal, udbandrede i slutningen af 40-aarene og nedsatte sig paa Rock Prairie, Wis., hvor han bodde til sin død. Det fortælles om ham, at han var en meget menneskekærlig mand, der søgte at gjøre vel imod sine naboer under koleraen, som i begyndelsen af 50-aarene rasede over Rock Prairie og andre steder i Wisconsin. Skjønt den frygtelige pest, som kaldes kolera, var meget smitsom, da den gik næsten ikke et hus forbi, var Erik Navestrud saa opofrende, at han vaagede over de syge om natterne, og om dagen gjorde han ligkister.

En datter af Erik Navestrud blev gift med Ole Bendiksen Tone, der som før nævnt, kom her til Spring Grove. Hun døde for nogle aar siden. En søn til E. Navestrud kom ogsaa til Spring Grove. Han hed Gul og blev gift med datter til Knut Sagadalen og drev som farmer, kreaturopkøber og bestyrer af farmerelevatoren her en tid. Han døde for nogle aar siden og efterlod sig nogle kjække begavede gutter, der ikke foragter sit morsmaal eller skjæmmes af at være af norsk herkomst. Meget mere, kan den ene af dem baade skrive og tale saa ægte Hallingdialekt som om han var opvokset i selve Hallingdalen.

Tolcif Thorsten fra vestre part af Lunders sogn, Sofnedalen, kom til Spring Grove omkring aaret 1866. Han var

søn til en pige som hed Gjertrud, og blev ogsaa kaldt Gjertrudsfuglen. Ankommen hid fik han arbejde hos Elling og Guri Solberg, der, som før nævnt, var kommen her flere aar forud og eiede da en stor farm. Sønnen Ole E. Solberg som senere antog navnet Ole Allen, var da hjemme, og da han var fuldt ud mægtig i det engelske sprog til baade at tale, skrive og læse det som en indfødt amerikaner, blev han Toleifs sproglærer, idet han benyttede de lange vinterkvæde, og ellers alle de ledige stunder om vinteren, til at undervise ham.

Baaren 1867 vilde Ole Allen begynde med en kjøbmandsforretning i kompani med en Narvesen i Fillmore county og havde i den anledning draget ind sine penge, lidt over 1000 dollars som han bar i en pengebog gjemt i brystlommen af trøien. Da Ole gik tilfjængs om kvelden hængte han fra sig trøien paa væggen, uden at tænke paa, at hans sprogeløv var en tyv, en slange som han havde opdraget i sin egen barm. Ud paa natten da allesammen sov, stod Toleif op for at spille en Gjest Vaardsen rolle, klædte sig, tog trøien med pengene i og drog afsted. Da folkene kom op om morgenen savnede man straks baade Toleif og Trøien til Ole, og bud gik da omkring til naboerne om hjælp til at indhente tyven. Ole selv drog afsted ned til Mississippien for at vogte ved dampfløisbryggerne, da han trodde at Toleif nu var paa vei til Norge igjen. Andre kastede sig paa hester og red i andre retninger. Kommen et kort stykke fra huset fandt man trøien, som han havde kastet fra sig og blot taget pengebogen. Man fandt ogsaa spor efter ham i sølen som viste dem retningen han havde taget.

Blandt dem som søgte efter rømlingen var ogsaa Ole E. Stenevolden. Han hadde en tom revolver i lommen, og kommen sydover forbi statelinjen fik han se Toleif komme ud fra et hus, hvor han hadde været inde og kjøbt sig frokost. Ole red da tæt ind til ham, greb op revolveren og bad ham overgive

sig ellers saa smald det. Dette vaaben, som han trodde indeholdt en farlig substans, var nok til at skræmme ham, saa han overgav sig uden nogen modstand, leverte pengebogen med paa det nærmeste alle pengene i, og fulgte tilbage. Han blev da indsat i distriktfængslet i Caledonia, forhørt og dømt til to aar slaveri, hvilken dom han vedtog; men da sheriffen i Caledonia som skulde bringe ham til Stillwater kom til La Crosse, Wis., fik Toleif Anledning til at smutte fra sheriffen og gjemme sig saa godt, at man fik ikke opsporet ham igjen, saa han undgik straffen. Noget større anstrengelse for at faa ham fattet igjen blev vel kanske ikke gjort. Ole hadde jo faaet sine penge igjen, saa det var blevet til en fiasko for Toleif der nok kunde stjæle, men var en stor stakkar til at gjemme.

Det fortælles at han kom til Norge igjen, hvor han ogsaa gjorde sig skyldig i tyveri, saa han blev arresteret og forhørt; men ved forhøret slog han sig saa vrang at han vilde ikke tale norsk, saa man maatte hente tolk til at oversætte fra engelsk til norsk. Efter lidt straf der, som vel formodentlig var nogle dages vand og brød, kom han her til Amerika igjen og bosatte sig etsteds i Nord Dakota.

Rundhaug.

Sydvest fra Spring Grove paa Bjørn Kolseruds, nu Mrs. Gulbrand Kolseruds, farm er det en forhøining i terrænet som kaldes „Rundhaug“. Noget siger den ligner en væltet kaffekop, da det er brat op paa alle sider, medens paa toppen er det en flade flere acres stor. Denne haug blev brugt i mange aar som danseplads for hele settementet, fortæller de ældste settlere her. Der samledes man fra fjern og nær til 17de mai dans, St. Hans-leif og 4de juli-fest, samt ellers af og til i sommermaanederne. Der var intet gulv lagt til at danse paa som nu, naar man har dans ude i fri luft. Man dansede paa bare bakken, og til spillemanden var det oplagt nogle stene som

han sad paa medens han spillede og trampede taktu. Der blev mangt et hallingkast gjort af de spræke gutter fra Krødsherred, Hallingdal, Baldris og Gudbrandsdalen, som var oplært i denne dans fra sine respektive fødebygder. Der blev mangu danselysten pige hvirvlet rundt, naar spillemanden strøg op han Sjæglejörn, Raatereiar, eller andre friske springarar. Der blev opdrukket mange glas whisky, og mangu styrkeprøve foretaget naar brændevinet havde gjort sin virkning.

Denne danseplads paa Rundhaug og vel maaste paa andre steder i den tid, var vel en efterligning af de fjelddance man brugte ha i Norge for en 70 aar siden. Nordmændene holdt længe fast ved de norske sæder og stikke efter de kom her. Jeg har hørt folk fortælle om disse stebner som de kaldte fjelddance, hvor man i slutningen af juni maaned mødtes fra flere bygder paa et bestemt sted i fjeldet, og hvor det ofte gik meget lystig til med drik og slagsmaal; men efterat man paa et saadant stevne blev overrasket af et forfærdeligt uveir med sne og kulde, hvor spillemanden og et par andre frøs ihjæl, samt mange andre nære paa skulde mistet livet, blev det slut med disse fjelddance og kan gjerne siges drikkelag. Dersom jeg ikke tar feil tror jeg det var i 1852 som dette uveir med sne og kulde kom ved St. Hans tider, 25 juni. Jeg husker saavidt denne St. Hans sne. Da jeg kom op om morgenen laa det mange tommer dyb sne paa marken, og skogen var aldeles hviddækket af den tunge sne, som brød af grenene paa træerne. Dette var da hjemme nede i bygden, og i fjeldet kom der da meget større sne. Jeg hørte folk fortælle, at man paa mange steder alt var flyttet paa langsætrene da dette store snefald kom, og maatte da drive kreaturene gennem snefonnerne og til bygden igjen, hvor det hengik et par uger førend sneen smeltede saa de atter kunde komme tilfjelds med bukskæpen.

Nu er fjelddansen i Norge kun en saga, som tilhører hi-

storien. Ligesaa dansepladsen paa Rundhaug. En ny slægt er traadt ind, og dermed andre sæder og stikke. Det er kun minderne igjen paa Rundhaug, hvor stenene endnu ligger, der tjente som sæde for spillemanden. Sa det er ikke bare denne danseplads, men hvert aar som gaar, forsvinder mer og mer de gamle mindesmerker fra nybyggertiden. (Fortsættes.)

Stortingsmand Erik Olson Nord.

Fra artikkelrækken „Nordfjords stortingsrepræsentation i hundrede aar“ i „Fjordenes Blad“, (Nordfjordeid. Lørdag 3 april 1915.)

Ved R. Na.

II.

1ste overord. storting.

Valget til dette storting for N. B. amt foregik 23de september paa samme sted som riksforsamlingsvalget, Bange i Vik i Sogn. Der møtte 58 valgmand fra amtets valgfredse. Der valgtes følgende fire repræsentanter:

1. Nils Griis Mistrup Dahl, sognepr. i Ekenvik.
2. Torger Halvorsen Ness, gaardbr. i Lyster.
3. Ole Torgeren Svane, gbr. paa Svanevina i Rinn.
4. Erik Olson Nord, gbr. paa Løken og korpsmed i Nordfjord.

Varermand blev vistnok ikke valgt.

Erik Olson Nord.

blev saaledes den første bonde fra Nordfjord som valgtes til tinget, og valget kunde neppe ha været bedre. Han var efter datidens forhold en opløst mand, hadde reist adskillig og set ikke saa litet. Han var dertil en praktisk mand, som hadde lært sig selv haade urmaker- og smedehaandverket.

Erik Nord var av god gammel bondeatt. Farsækten var

egentlig fra Haugane, der ætten hadde bodd fra omfr. 1690. Faren Ola Olsson Haugane giftet sig med Marte Rasmusdatter Nor og fik med hende gaardsbruk der, hvor han bodde og døde 71 aar gl. 1815. Han var en framifraa duelig bygningsmand, som bl. a. bygget de store og stilfulde vaaningshus paa Gjerde og Løken, som endnu staar. Han var ogsaa en dygtig arbeidskar paa andre omraader. Han hadde fem sønner: 1. Ola, som bygde og ruddede Skaret (Skareide), 2. Gjert, utkom. 1807, døde ute, 3. Erik, 4. Rasmus, gbr. paa farsbruket, furer, utkom. 1807—1814, 5. Samuel, gbr. paa Balsnes. Alle var evnerike og framtøke karer, som kom sig godt frem.

Erik var fødd i 1780, 16de okt., og vokste op paa farsgaarden Nor. Han hadde arvet farens sans og haandelag for det praktiske arbeide. Særlig interesse hadde han for smedehaandverket. Han hadde ogsaa utprægede anlæg for mekanik og la sig med særlig lyst efter urmakerkunsten. I ældre tid var urmakerhaandverket drevet i stor utstrækning i Gidsbygdene. Henrik Nyht, som levde omtr. paa samme tid som Erik, var en søtt urmaker. Og Eriks nabnefar og farbror Erik Haugane var et mekanisk geni, som baade var klokkemaker og funderte paa mange underlige ting, til han kom paa daarelista. Erik Nord arvet baade farbrorens verktøi og mekaniske talent, og han drev det langt som urmaker og vaapensmed. Alt før han var konfirmert arbeidet han en stueflokk og forærte presten Abildgaard. Og i 70-aars alderen arbeidet han 2 tidages slagur, som var rene mesterverker. De hadde 6 visere og kunde vise baade sekund, minut, time, dag, dato, maaned. Urene var hans egen oppfindelse. — I 1801 blev han utskrevet og maatte til Bergen i garnisonstjeneste. Han blev indkvarteret hos regimentssmed Larsen, og her fik han anledning at se og lære meget. Da han kom hjem igjen,

paktet han i 1808 Claus Frimanns gaard Løken, men drev ved siden herav med iver smede- og urmakerhaandverket. Saa kom krigen, og Erik maatte ut igjen. Han kom dog ikke længer end til Bergen. Her blev han antat som assistent hos regimentssmed Larsen og var her i 2 aar. Men han maatte gjøre sin garnisonsvaktjeneste ved siden av. I 1810 fik han hjemlov og blev da ansat som korpsmed for Fjordenes korps.

Han satte da igang vaapenverksteder paa Løken, i Masmundvaag og i Bolden, og selv bestyrte han alle. Bønderne fik saa av de militære autoriteter ordre at bringe sine vaapen til verkstederne for at eftersees og repareres. Inspeksjons-officeren var utmerket tilfreds med verkstedernes virksomhet og sendte endel av de forarbeidede vaapen til Kjøbenhavn, deriblandt en sabel som gave fra Erik til kongen, og det siges, at kongen var saa veltilfreds at han gjorde Erik Nord til dannebrogsmænd. Erik Nord var saaledes i bokstavelig forstand en arbeidets ridder.

Samme aar som han valgtes til tingmand, tok han avsked som korpsbøssemaker. Det ser ut til at den alsidige og dygtige bonde fra Nordfjord meget snart satte sig i respekt paa tinget, og han nød megen anseelse. Et uttrykk herfor er at han fattes ind i en av de viktigste komiteer, den 15 mand sterke underhandlingskomite, hvor Nord og gbr. Norgaard fra Telemarken var de eneste gaardbrukere, og hvori ellers sat tingets mest fremragende mænd. Han valgtes ogsaa ind i deputationen som den 10. oktober paa Bygdø kongsgaard mottok kong Kristian Fredriks tronfravigelse, samt til medlem av deputationen, som skulde reise til Stockholm og overbringe kongen den ændrede grundlov og valgakten. Deputationen, som talte 7 mand, deribl. præsident Christie og Neumann, siden biskop i Bergens stift, avreisste med landskyds fra Kri-

stiania 29. nov., ankom til Stockholm 11. dec. og blev mottat med en pragt og stas som medlemmerne neppe glemte.

Om kvelden den 13de dec. 1814 var deputationen i gjæstebud hos kongen, og her var samlet det fornemste og fineste av Sveriges aristokrati og adel, riddere i røde fløielskapper, hofmænd i lyseblaa og damer i hvit silke. Stjerner og ædle stene glimtet og lynte i krystallkronernes glans. Festens midtpunkt var deputationens medlemmer, som trods sine endeframme manerer og sine tarvelige dragter viste en mandig optræden og ikke var i ringeste forlegenhet, ikke engang i kongefamiliens nærvær. Denne de norske utsendingers optræden imponerte alle. Særlig var Christie og de to bønder Nord og Morgaard — i sine enkle prunkløse, men stilfulde nationaldragter — gjenstand for megen beundrende opmerksomhet. Erik Nord var klædt i samme dragt som han møtte i i stortinget: Hvit vadmelstrøje med sølvknapper og grønne taggede kantinger, svart vest, svart knæbukse med knapper og sølvspænder ved knæerne, sprikkelte sokker og sølvspændte sko. Det fortællses at dronningen henvendte et par naadige — om ikke netop meget aandrike — ord til Erik. Hun sa: „Sär är mycket varmt!“ „Ja,“ sa Erik, „det trengst varme, naar 2 riker skal sveises sammen!“

Dagen efter, den 14de des., utførte deputationen sit hverv og fik en officiel mottagelse, imot hvilken festen kvelden forut hos kongen blegnet. Utsendingerne mottoges i den mægtige kongesal med et av kongens øverste kammerherre utarbeidet ceremoniel, som fylgte hele 11 trykksider. Salen var fylt med 1500 tilskuere, klædt i straalende gala. Tilstede var dronning og prinsesse med hofdamer, det diplomatiske korps og Sveriges fornemste adel og ledende mænd. Utsendingerne fik plads, paa fremste bænk foran sølvtronen under den guldvirkede tronhimmel. Efter at nordmændene hadde tat plads

hørtes fjern musikk, som kom nærmere og nærmere. Fløidørene sloges op, og ind trinet et langt tog av hoffolk, høiestetret, regjering, riksmarskalk og rikets herrer, grever, friherrer og adelsmænd, saa prins Oscar, kronprinsen (Karl Johan) med krone og fyrstekaape, saa tilsidt kongen selv (Karl XIII) i sit fulde kongelige skrud med krone og septer, ledaget av de 2 statsministre og den store livvakt. Da alle hadde sat sig, støtte riksmarskalken i gulvet med sin stav, og deputationens ordfører Christie traadte frem for tronen, og med den værdighet, tryghet og ro som var ham egen, bar han i enkle, men greie ord frem deputationens ærend.

Efter dette store møte var deputationen til audiens hos dronningen, kronprinsen, arveprinsen og prinsessen, og overalt blev de feiret.

Kongen lod sin naadesol skinne over deputationens medlemmer. Erik Nord blev tilbudt Wasaordenen, hvilken han avflog. Han fik da istedet en guldmedalje med kjæde, hvorpaa var kongens navn og billede paa den ene, Nord's navn og ærend paa den anden side. Desuten fik han en gulddaase med diamanter, værd 1000 kroner.

Erik hadde øinene med sig paa Stockholmsturen. Han besøkte bl. a. Gfvlstuna og Trollhättan.

Efter hjemkomsten bodde Erik Nord paa Løken til 1819. Da kjøpte han handelsstedet Bryggen. Hertil fik han et laan paa 400 spd. av kong Karl Johan. Denne sum med renter gav kongen i 1831 til grundkapital for et kornmagasin for Nordfjord. Da kornmagasinet nedlagdes i 1850-aarene, gif som bekjendt dets midler ind i grundfondet for Nordfjords sparebank. Erik Nord lot en anden styre med handelen, mens han selv drev sine haandverk.

Han blev gjenvalgt som tingmand (4de repr.) for 1833 fra N. V. amt, blev da sat i lagtinget og var desuten medlem

av konstitutionskomiteen. — Og saa da nyttet han tiden til at samle sig praktisk viden. Han lærdedes saaledes ofte paa urmager Galvorsens verksted. Han besøgte ogsaa prof. Chr. Hansteen paa hans observatorium.

Erik Nord var gift med Marte Paalsd. Naustdal. Hun var en dygtig og ferm kvinde. I de to aar, da manden og begge deres drenge var utkommanderte, var hun uten karfolkehjælp paa den store gaard. Men med to terners hjælp stelte hun likevel saa godt, at hun fik sølvmedalje for sit husstel av Det nyttige selskap i Bergen.

Da hun døde, flyttet han i 1857 til sønnen, Kjøbmand Cl. Frimann Nord i Malesund, og her døde han 18de sept. 1858, 78 aar gammel.

Der findes desværre intet billede av Erik Nord. Da der fra komiteen for Eidsvoldsgalleriet kom anmodning til hans ætt om at skaffe komiteen hans billede, kunde dette ikke skaffes; men man sendte billedet av hans bror Samuel Balsnes, som skulde være meget lik broren Erik.

Erik Nord var høit agtet av sin samtids ledende mænd. Baade Christies, Neumanns og statsraad J. S. Bogts optegnelser gir uttryk herfor. Fra den sidstes optegnelser hidsættes et morsomt træk. Da Bogt efter at være avtraadt som statsraad i 1840-aarene besøgte Nordfjord, hvor han i sin ungdom hadde været sorenskriver, kom han med skids og fulgt av endel „konditionerte“ paa baat indover fjorden. I Davikfjorden rodde man forbi en enslig færing, hvori en ældre mand sat og karet og rodde. Den avtraadte statsraad blev opmerksom paa roeren og spurgte hvem det var. „Na,“ sa sølget, „det er bare en gammel mand fra Bryggen!“ Men Bogt syntes at dra kjendsel paa manden og hød skidsen at ro nærmere. Og stor blev sølgets undring; for da de var kommet ind til baaten, kröp statsraaden ombord til den enslige

roer og omfavnet sin gamle ven — Erik Nord. Og der blev de to sittende længe og friske op sine mange fælles minder og oplevelser.

(Saant „Samband“ ved Pastor J. E. Nord, i flere aar kasserer for Nordfjordlaget.)

Gamle Berger.

A. A. B.

Om end „pionertiden“ i de ældste norske settlementer var præget av mange savn og trange livsbilkaar, sammenlignet med nutiden med sin rikdom paa alle de ting, som gjør livet behageligt, saa hadde dog hine dage sine særegne indretninger og institutioner, som er svundne sammen med sin tid, men som gjorde meget til at lette rydningsfolkets stræv og at skaffe avbøksling og sindsforfriskning. Man kan heriblandt nævne de gammelbagte „spelling schools“ i de tarvelige „logg“ skolehus, Loggedugnaer og „barn raising“, der alle hadde stor betydning for det selskabelige samkvem. Saa var det „peddlerne“, som drog omkring med sytraad, knapper, kniplinger, „kalko“, bordduker baade av „voks“ og linned, og forresten omtrent alt man kunde tænke sig. Hvert settlement hadde sine mer eller mindre merkelige karakterer og raringer. Disse kunde være hjemmehørende eller omvankende, og disse sidste hadde da hver sin kreds av flere tilgrænsende settlementer. Men de talrikkeste og interessanteste var dog faste, lokale byggekarakterer. En som især gjorde dybe indtryk paa mig var Gamle Berger.

Det var før borgerkrigen, og vi bodde i bradden paa det berømte valdrissettlement i Manitowoc County i Wisconsin. Det var paa grænsen mellem norserne og eiriserne. En tykk familie var der nærved og nogle hankier, som drev staar

(n. amerikansk for „store“) og møller. Bort skoledistrikt var vistnok organiseret og det meget primitive skolehus var optømt, men skolen var ikke kommet rigtig igang endda. Det var længe før nogen slags norsk skole blev holdt i bygden.

Jeg husker klart og greit en kvæld i begyndelsen av vinteren, far kom hjem fra byen og hadde været indom hos presten, Pastor Ottesen, og hvorledes det rørte os børn op da han fortalte, at vi skulde faa en huslærer. Presten hadde gjort far kjendt med en mand, hvis navn lød som „Bærjer“. Siden fik vi vite, at han var Ole Pedersen Berger, men folk kaldte ham Berger med uttale, der lød som Bærjer i vestlændingernes mund. Med „vestlændinger“ forstod valdriserne for det meste gjerpensokninger og folk fra den kant, efter hvem Gierpen menighet hadde faat sit navn. Av os børn var der blot tre, som var gamle nok til at være interesseret, og jeg var den ældste. De par dage som gif før vor huslærer kom var vi baade nysgjerrige og ængstelige om, hvad slags menneske han maatte være.

Da saa endelig en aften i mørkningen far bragte Berger, fik vi se en graahaaret, gammel men stramt utseende mand i høi hat, blaa langskjødte frak, med et jelsekrin i den ene haand og en gammel „carpetbag“ i den anden haand. Han traadte ind med en embedsmæssig, militær holdning, satte fra sig vad-sækken, tok av den meget høie hat og hilste med et dybt buk. Da fik vi se at det graa haar var forsigtigt svøpt, som en frans, om en særdeles glat og skinnende isse. Min søster og bror hadde nok passet sit snit til at retirere, men jeg, der var størst og ældst, undslap ikke, men maatte frem og hilse. Det var haardt og graaten truet sig frem, og det blev ikke lettere, da han sa, at jeg burde ikke bli ræd skikkelige folk. Det i hans forurodigende stramme antræf som især gjorde stærkest indtryk paa mig, var det blaa Halsbind, som var surret om halsen og

var saa bredt og stivt, at haken maatte holdes vel oppe. Nok var det, det første indtryk var ikke beroligende, det er visst. Men næste morgen ved frokostbordet maatte jeg uvilkaarlig bli hængende ved de venlige øine, og hans samtale med mine foreldre og onkel var likefrem fængslende.

Dagligstuen blev straks ordnet til undervisningen, og før vi rigtig vidste av det var vi i fuld gang, med regelmæssige læse- og fritimer. Det blev snart spurgt i nabolaget, hvor godt det gif, og det blev snart til det, at nogle av nabobørnene maatte faa lov til at komme til „skolen“. Blandt dem var min jævnaldrende kammerat Knut i Rennun, og saa kom ogsaa sønnerne til Thomas Helle, der var bror til Stefan Olsen Helle (eller Skubakke), grundlæggeren til valdrisefolonien i Manitowoc County. Senere paa vinteren kom Berger til at flytte til Thomas Helle for at undervise hans gutter hjemme.

Berger var kommen fra Skredsmo, ikke rettere end jeg forstod, og hadde længe været „kontorfar“ hos futen, indtil denne døde. Det hadde været hans sikre forventning, at han skulde bli fogdens efterfølger i embedet, men heri blev han skuffet; og saa blev han utilfreds og utvandrede senere til Amerika, der længe hadde staaet for ham som frihedens forjættede land. Berger hadde blit demokrat efter europæiske begreper i mitten af aarhundret, og efterat han kom hit sluttet han sig til det demokratiske parti, fordi det hadde rette navnet, hvilket betegnede det mest fremfremmede og retfærdigste i princip og vel derfor ogsaa i praksis.

Han var gammel, da han kom. Han tilstod, at han var 60 aar, og det var vel det yngste han turde gi sig ut for at være med haap om at bli troet paa sit ord. Man mente at han var i det mindste 70. Han var ungkarl og hadde blit aldeles uvant med kropsligt arbeide. Men han tok sig land inde i vilde skogen og gav sig modig ikast med rydningsarbeidet alde-

les alene og uten bistand. Han fortalte, at han hadde bygget sit hus uten nogen bistand at nævne. Stoffene hadde han selv hugget og rullet dem op efterhvert som han tømret dem sammen til den lille stue. Senere bygget han en tilbygning av samme størrelse som den oprindelige stue. Noen som hadde besøgt ham fortalte, at Berger hadde indrettet det saaledes, at han fra sengen kunde ta veden fra vedstoblen og lægge i ovnen uten at reise sig op. Naar det var meget kaldt, fortalte Berger selv, gjorde han altid op en god ild i ovnen og lod det bli rigtig varmt før han stod op. Den samme mand, som hadde set ind til Berger, hadde mange kostelige historier at fortælle om eremittens hele husstiel og matlavning. Lidt originalt maatte det vel bli for en gammel ungkarl, som hadde henlevet sin ungdom og manddomsaar uten nogensomhelst øvelse i at lave mat og holde stiel i hus, at greie det foruten nogen kvindfolkhjælp.

Naar da den lange vinter kom paa, blev tilslidst ensomheden knugende og han blev grepen av længsel efter samskem med andre maennesker. Saa vandret han til Manitowoc og besøkte saadanne som han ansaa for at staa saa nogenlunde paa sit eget dannelsesstrin. De familier i byen som kom i betragtning var nok svært saa, og naar besøket syntes ham saalangt uthalet som god oplysning tillot, saa drog han de saa mil ut til prestegaarden ved Gjerpen kirke, hos Ottesens, og senere hos Wiørns. Det var under en av disse hans visiter i prestegaarden, at far traf ham. Pastor Ottesen fik da det indfald, at det for Berger vilde være godt at saa ophold hos os gennem det strengeste av vinteren mot at han underviste os børn, paa samme tid som det vilde være svært bra for os og en letelse for far og mor, der selv maatte søge at bibringe os lidt kundskap i læsning, skulde vi ikke vokse op rene hedninger, mens det stod saa daarlig til med skoleindretningen.

Skjønt vi blev ræd ham ved første møte, blev det ikke længe før vi blev aldeles indtaget i ham. Jeg husker, hvorledes hans venlighed og interesse vandt mig, saa at da vi skiltes ved ham efter de 6, 7 ufers tid han var hos os, var det end vanskeligere at holde graaten tilbake end da hans ankomst fremte os.

Jeg hadde saavidt lært at skrive, saa jeg kunde gjenkjende bokstaverne. Nu lærte jeg at skrive „grammatikalsk“. For at lære at bruke tegnene og de store bokstaver rigtig, efter reglerne, skrev jeg efter Bergers diktat en god del av „Synnøve Solbakkens“, som hadde fundet veien gjennom skogene til vort hus. Vor nabo Andrew Jackson (Anders Jaksen) hadde et aar før, eller deromkring, laant mig Snorres Heimskringla og den hadde jeg læst. Saa kom vi til at besidde en utgave av Frithjofs Saga (i norsk oversættelse) og den hadde jeg for en del lært utenad. Nu maatte jeg lære hele katekismen, og de ufer Berger var hos os la han ned den regel, at hvis jeg kunde fremfige alt, han spurte mig efter i katekismen hver Mandag morgen, saa skulde jeg være fri for den bok resten av uken.

Lygden av undervisningen blev lagt paa regning. Berger kunde næsten intet engelsk, saa en almindelig engelsk „arithmetik“ var ubrukelig, og der fandtes ikke nogen norsk regnebok at saa. Det blev da til det, at han maatte sette op for mig eller diktere reglerne, som jeg efterhvert nedskrev i en bok av sammenheftet skrivepapir, tillikemed fuldt utarbeidede opgaver til at behjelp hver regel. Jeg fik paa denne maate en ganske fuldstændig manuskriptregnebok gjennom „Sele og ubenævnte tal“, Regula de tri, brøk og simpel rentesregning. Dette var kurset, og at han var en utmerket lærer fremgaar derav, at jeg ogsaa kunde dette ordentlig da han sluttet hos os, skjønt jeg ved begyndelsen ikke var kommet længere end at jeg

saavidt kunde addere og „ha in mente“ ti'erne; men subtrahere var noget nyt for mig. Multiplikationslabeleden krævet han Mandagen sammen med de fem parter i katekismen, til hvilken den optraadte som et anhang, paa de sidste to sider.

Hans metoder havde en helt geometrisk regelmæssighed med sig. Saaledes skemaet for at addere brøf havde tallene ordnet om fem rette streker, som jeg synes at forestille Bergers høie floschat, med generalnævneren dominerende altsammen fra sin stilling over hattens pull. Jeg tror at Berger bibragte mig ganske nærpaa hele sit repertoire i regnekunsten; thi han beklaget at vi ikke kunde gaa løs paa „decimalbrøf“, hvilket var ham et luffet, ugransket omraade. Men det var en trøst, at man kunde hjælpe sig det foruten.

Jeg nævnte, at han bragte med sig et feleskrin. Han spille „violin“ efter noter og saa med foragt ned paa andre felespillere, som laad „bildt“, d. v. s. efter øret. Naar han spille, bevæget han munden som om han hvistet musikken over til sig selv. Engang der kom flere kvinder til huset en eftermiddag, og der blandt dem var nogle unge piker, som havde faat høre, at han kunde spille, fik de ham til at stemme op og gi tilbøds af sin kunst. De danset endog lidt til hans spil, med hverandre; men jeg traf til at høre en av dem bemerke til en anden: „Men han tygg daa laatten!“ Mor var, lig mange andre paa den tid, blit oplært til at betragte felen med adskillig mistanke som et mindre moralsk instrument, og han fik fra den kant ingen opmuntring til at bruke den. Jeg syntes dog meget vel om den, og det hændte flere gange at, naar mor var ute, saasom med kreaturrøgningen, Berger lot mig være med paa værelset hvor felen var, og jeg fik endog prøve den. Han hadde lært mig at holde instrumentet fast med haken, holde buen og at gripe strengene med de rette fingre, og jeg kunde paa en maate gaa skalaen op og ned. Men saa kom

mor engang uventet ind, fik høre, at felen var ibruf, og kom over os og tok os i frisk gjerning. Siden blev felen liggende rolig i skrinet.

Berger kom hver vinter til Manitowoc og gjorde visiter hos prestefolkene og hos de faa familier uti settlementet hvor han var kjendt og likte at komme. Hvert aar indtil vi flyttet derfra saa han ind hos os, og han maatte faa grei besked om hvad fremskridt hans forrige elever hadde gjort gjennem aaret. Han var altid og allevegne velkommen. Det var som at faa en helgedag, naar han kom. Samtalen gif utvunget og fulgte altid enner utenom de hverdagslige. Hvad der rørte sig i hans indre sind var jeg for ung til at gjøre mig nogen mening om, og jeg tror at de, som var ældre, ikke fik nogen større greie paa det heller. Han hadde intet at sige om sig selv og sine afsæerer. Just hvormeget han var blit grebet av den frisindede bevægelse i Europa i aarhundredets tidligere aar kan jeg derfor ikke sige, men jeg kan skjønne, at han hadde oppgjort sine meninger om de spørsmaal, som raadet marken. Han kom jo her bestemt viss paa, at det bedste var at være demokrat og tilstod det ogsaa. Hvorledes han greiede det engang han blev spurgt om hvad han mente om negerslaveriet, var jeg ikke far til at forstaa, men jeg huffer at man sa, at det igrunnen ikke gjorde stort, hvad han mente.

Han hadde nok lyslet med at skrive vers, og jeg huffer at han hadde flere sange, som han hadde digtet. En av dem, om Skandinabien, begyndte:

Salvøen, som nordligst paa floden er strakt,
 Har skaberen dannet med høieste pragt.
 Et skjønt i naturen, som evigt vil staa
 Og kneise mod himmelens hvælvede blaa.

Efter etpar vers videre siger han:

I oldtid, da skovene der gjorde mørk,
Blev søen opdaget som øde, vild ørk,
Alt udaf de goters og venders æt,
Som søgte sit brød og med tiden fandt det.

Sangen slutter med verset:

Ei glimrer vort hjermland af rødene guld,
Af jernet saa nyttigt er klippen dog fuld,
Som med fisserier og skov af høist rang,
So sætte vor handel og sjøfart igang.

Dette maa ha været skrevet før 1850. Til slutning følger en sang han digtet om Karl Johan, antagelig skrevet snart efter kongens død i 1844:

Carl Johan.

En gammel sang forfattet af Ole Pedersen Berge.

Mel.: Hvor herligt er mit fødeland

I nordens land en helt opstod,
En mand med store kalds bedrifter,
Som med høi aand og kjæmpe-krafter
Til krigstog hen han ginge lod.
Seculum nitten han fremtraadte,
I krigens bulder stride maatte,
For sig at hverve evigt navn
Og stifte Nordens store gavn.

Da krigens bulder hørtes vidt
Europas lande rundt at ramme
Og blusset op i stærke flamme,

Til krigstog hen at drage tidt
Stod helten Carl Johan som kjæmpe,
Mod herakliders magt at dæmpe,
Og sine frigsmænd førte saa,
At han valpladsen kunde saa.

Da Thors hvis hammers skrald var endt
Og freden i Europa smilet,
Strafs gesandtsfaber sammen ileet,
Til triumfmøde de blev sendt;
Og blev i raadet overveiet,
Hvad lande konger havde eiet
Og dennem da tilbagelagt —
Hvad taget var i krig med magt.

Da blev i raadet saa bestemt,
At helten for sin daad til ære,
Han kongekroner burde bæere,
Saa ei hans heltedaad blir glemt.
Hvorfor han dertil blev antegnet
Og tvende lande ham tilegnet,
Som vare Svea ogsaa Nor,
Hvor fordum boede en Thor.

Som konge var han stedsse god
Og landene befordred lykke,
Med laurbærkrans dem besmykke,
Selvstændighed han sæste lod,
Vor grundlov han for god erkjendte,
Og friheds aand og ei forment — —
Hvorfor han prises mangelund
Af folket indtil sidste stund.

Anders D. Gain.

Til at begynde med laaner jeg af „Folkebladet“ følgende:

Anders D. Gain afgik ved døden ved Bethesda Homes, Willmar, Minn., den 13de juli 1915. Uddøde var født paa gaarden Gain, Sedalen, Valders, den 23de oktober 1833 og kom med familie til Amerika sommeren 1875. Han bosatte sig i Adams, Green county, Wis., hvor han bodde indtil for ca. 14 aar siden, da han kom til Minneapolis. Her opholdt han sig ca. 4 aar. De sidste 10 aar har han opholdt sig ved gamlehjemmet ved Bethesda Homes.

Han blev jordfæstet den 17de juli i Bethesda Homes kirkegaard, ved Eagle Lake kirke.

Fire børn overlever ham, sønnerne Ole og Iver i Minne-

apolis, Ole er bestyrer af Trifirkens boghandel og har længe været medlem af Valdres Sambands styre, Iver er „Folkebladet“'s redaktør, og Iver, der har farm i nærheden af samme by, samt datteren Kari, mrs. James Riley, der bor i Janesville, Wis. Ligeledes en steddatter, den ældste i familien, mrs. Anne Sørlie, der bor ved Rothjan, Minn. Den yngste av barna, Anton, døde for endel aar tilbage i Montana.

*

Uddøde var søn til Ole Gain (vi brugte at kalde den del av bygden, som gaarden Gain er beliggende i, med fællesnavnet: Masli) og var i sine tidligste ungdomsaar kjendt som: Anders paa Gain; men han vil af sine sambygdinger og gamle venner, ikke kjendes med dette navn. Men han vil kjendes igjen af alle sine gamle venner, naar de faar vide, at det er: han Anders i Brænn. Denne mand (min farbror) udbandret til Amerika længe før end jeg blev født; men jeg husker, at denne mands navn blev nævnt tusinde gange i min bygd ikke under noget andet navn end: „han Anders i Brænn“. Navnet kommer af en liden plads, han kjøbte og bosatte sig paa, som bar navnet: Brenden. Det første navn denne plads hadoe var Jonson-Brenden, som kom af at en Jonson-Ola ryddet og bygget pladsen der inde i skogen. Den var ogsaa kaldet Jøranby-Brenden, fordi gaardene, øvre og nedre Jøranby engang i tiden tilhørte Brenden.

Faderen til Anders var født paa gaarden Gain i 1806 og døde der i 1878. Bestefaderen (til Anders) var født paa vestre Piltringsrud i 1777. Han kjøbte Gain og Nordgaarden af Halsten Nerby.

3 November 1859 blev Anders gift med Kari Sjursdatter Ildjernstad. Hun var født 14de september 1829 og var yngste datter af forældrene Sjur Ildjernstad og Kari Gaafensdatter Kjensrud. Gaafen Kjensrud var en agtet mand

og udmerkede sig ved at indføre poteterne til bygden, ved siden af at deltage i den Slesvig-Holsteinske Krig.

Sjur var ældste søn til Iver Ildjernstad og hustru Olia (Iver var kommet fra Erstad i Vagn; har ingen oplysning om hvor Olia kom fra) og som saadan havde han odelsret til gaarden Ildjernstad; men gaarden blev givet til en yngre bror, og Sjur lod det bero med det. Han var en af bygdens mest oplyste mænd paa den tid. Var i Kristiania og lærte bogbinderi og var i flere aar lensmandsfulmægtig (under-lensmand) for lensmand Ole Røang. Han var tilbudt lensmandsembedet, men afflog. Paa grund af nævnte bestilling var han i bygden kaldt: Lendsmands-Sjur og kjendt for sin retfærdige og strenge retsaffenhed. Han tog sig meget nær af at han ikke fik gaarden, som han havde ret til, og vandrede over hele Norge og bandt bøgger. Sit værktøj drog han paa en „dragekjerre“

Anders tænkte paa Amerika i 20 aarsalderen. Tidligt om vaaren, omkring 1853, gik han hjem til sin far og bad om at faa som sin del af arven reise penge til Amerika. Faderen saa paa ham en stund og sa: „dæ æ saa kalt ennaa at bjørka inte sva'r saa je kan faa slægt næver te nistefrukke før de,“ og alle gange siden, Anders bad om reise penge, fik han altid det samme svar at „nistefrukka inte va fær'rig.“ Men veien aabnet sig og den 10de mai 1875 var han ferdig og paa tur til Amerika. Anders Skinningsrud mødte op med heft og kjerre og læsede paa „kjerra“ en kiste, kjerringa og tre af de minste børn; de to ældste og han selv gik efter — saadan forlod de Gedalen, foruden „Næverfrukka“ som endnu ikke var ferdig. Det var en dag med vekslende solskin og regn, et veir som Gedølerne kalder: hæ'lgataa. Kommen til Næs (Madalen) blev de af en mand som var leiet dertil, i en robaad befordret til Genn. I Kristiania, paa Hvide stjernelinjens kontor, blev billetterne kjøbt og de reiste med linjens skib, gamle

Celtic, over Atlanterhavet. Paa Nordsjøen blev det næst-ældste barn syg; men uden nogen anden hindring eller besvær-lighed kom de til Liverpool, som de, efter et par dages ophold, skulde forlade og reise videre. Den syke gut blev værre og da tiden for reisen kom, var der flere guldsnorede mandspersoner samlet om dette følge. Anders forstod ikke hensigten; men da det blev streget: Kom an, Kom an, tog Anders den syke gut og Kari den yngste og afsted gik det; men de var ikke kommet langt før en af disse guldsnorede farer tog den syke gut fra Anders og tegn blev givet og raabt: Go on! I forvirringen blev det begripeligt for Anders, at han og de øvrige skulde faa reise; men den syke gut maatte bli igjen. Dette kom saa hastig og uventende for Anders, at han stod som lamslaaet og magtede ikke at blive herre over situationen. Kari, der hidindtil havde holdt sig rolig, vaagnet nu, satte sit barn ned i gaden og sprang efter den guldsnorede manden, tog sit syke barn ud af armen paa ham, og truede med knytnæven under betjentens næse og sa: „Du kan slaa me i hæel, men du tæ inte nokon taa ruga mine i fraa me!“ Hun fik alle sine samlet om sig og stod derne i gaden som vagt. En tolf blev skaffet, og Kari, hun kun gjentog den samme beslutning at de: „Kunde slaa hende i hæel, men dei skulde slippe for at skjille hende fra rugen af hendes.“ Enden blev at hele familien blev sent til en anstalt, som for dem syntes at være en kombination af hospital og fattiganstalt. Her var de lidt over tre uger og gutten var da frisk. Men fra den dag, denne hændelse paa en af Liverpool's gater fandt sted, havde Kari kommandoen i familien. Den 16de juli kom de til Black Earth, Wis., hvor en søster til Anders — Ingeborg,, gift med Ole Bladsaugea — boede. Ikke længe efter reiste de til town of Adams, Green county. Her døde Kari den 21de august 1877 og blev lagt til hvile i Adams menigheds kirkegaard.

Slegtflabet og hensyn til befredning, forbyr mig at sige noget direkte om denne mand. Skal kun nævne at hans lod i Norge var som andre fattiges paa den tid. Stedenfor kontante penger fik han for det meste, hos en bonde, varer for sit arbejde, saasom fild der tildels ikke var af beste slag og andre varer af samme kvalitet, og traf det sig at man kom ind paa tunet til bonden, naar denne havde besøg af presten eller „futen“, saa blev man af bonden mødt paa en forsvarlig afstand med et barsk: hvad skal de gaa efter idag? Derimod var der ogsaa dem som behandlet ham godt og retfærdigt og vi kunde da nævne saadanne mænd som Ole Nerby, John Jensrud (Søn paa søndre Gaugen) og flere.

Tømmerbrøtningen efter elvene — Sedalselven og Basjarelven — var aar tilbage, til sine tider, et farefuldt arbejde. Jeg husker at, han Anders i Brænn blev omtalt som en der „gik tømmerstoffene som en kat“ og en „kraftig mand som var værd at ha med sig“ ude paa en tømmerdæmme i farens stund.

For en 15 aar tilbage mistet Anders meget af sit syn, saa han kunde ikke gaa alene naar det blev aften og begyndte at skumre, og mest af den grund reiste han ud til alderdomshjemmet ved Willmar. Han laa i kke der paa offentlighedens eller Kirkens befostring. Og han har et par gange selv til mig udtalt: „Jeg havde aldrig drømt om at jeg skulde saa det saa godt i min alderdom“ — dette til oplysning for den person som engang personligt til mig udtalte sin misbilligelse i forskellige ting med hensyn til gamlingens behandling i denne sag.

Men det skal ogsaa være sagt at al hygge, omsorgsfuld pleie derude paa hjemmet og al kjerlig behandling som i alle ting blev vist mod ham baade af presterne og alle andre ved og rundt hjemmet det kan ikke vurderes høit nok. Be-

handlingen derude ved hjemmet gjorde hans livsaften lys og skjøn.

Engang i Norge, senhøstes, udførte han og en anden noget mineringsarbejde i „Eisfossen“, hvor de, med flere, havde opjært en „skaadam“ tæt ved fossen. Disse to flytted over til gaarden Cie, hvor de skulde saa lov at stoppe. Først blev lyst en morgen skulde Anders over elven efter nogle borer som skulde kvæses. En stor færge, sammenslaet af lange og store stokke tjente som befordringsmiddel. Anders tog fergen og la ud fra land, men fergen var tung, strømmen sterk og den masse iskrav som flød gjorde fergen tung at styre. At gjøre beretningen kort, endte det med at strømmen uden et øieblikks varsel styrte fergen ned over fossen lige paa den store sten som stod midt i fossen og slog fergen i smaa biter. Merkelig nok blev Anders staaende igjen paa stenen. Han begyndte at skrike og skreg til han blev hæst, om hjælp, først blev det gik op for ham at ingen kunde hjælpe ham der han stod. Det begyndte at lysne af dagen og nu opdager han at fossen sender paa den ene siden af stenen sin sterke strøm lige mod samme side af elven som Anders la ud fra. Han troede det var den visse død hvorledes han gjorde det, og skjønt han ikke kunde svømme bestemte han sig til at kaste sig paa fossen. Hvorlænge han var paa reisen vidste han ikke, men lige ind til land — til samme merke som han havde udset fra stenen i fossen — kom han sikkert og godt. Kulde kjendte han ikke, frygten var for stor og alt han husket af sin reise udover fossen var at han prøvede at holde sig oppe med hænderne. Efter at ha byttet klæder gik han paa arbejde igjen.

* * *

Arbejdet med at skrive disse linjer har jeg gjort selv og fotografiet er betalt med mine egne penger, og „Samband“ har indrykket disse bemærkninger velvilligt og uden betaling

Motivet for denne handling er at jeg her tror at ha opfyldt et ønske som blev ytret af nogle af Under's gamle venner ved en leilighed for 3 aar siden, og om man vil ta et eksempel til efterfølgelse af dette, saa vil det ikke ska „Samband“ om man følger eksemplet og betaler for Cuts (klicher) til „Samband“ — det være af gamle rydningsmænd, farme eller andre ting.

A. N. Brenden.

Optegnelser.

S. G. Bertilrud.

Om sommeren i 1894, naar de politiske partier havde sine konventioner for at opstille kandidater til de forskjellige embeder i Kittson county, var det endel af mine venner, der havde begyndt at ivre for at jeg skulde opstilles som kandidat for skifteretsdommer. Embedets indehaver bodde dengang ogsaa heroppe i den del, der nu er Roseau county, og var ogsaa kandidat for nominationen. Den sommer var jeg i Crookston paa arbejde og var ikke tilstede paa denne konvention. Det var ikke før mange uger derefter jeg fik brev ifra Jens Chr. Strøm heroppe om at jeg var nomineret. Nærmest maa jeg sige jeg blev harm og bange, da jeg aldeles ikke ønskede at besætte mig med noget slikt og havde ikke før den mindste anelse derom. Lidt havde jeg hørt om at man ønskede skifte, og af den grund syntes jeg det blev en pligt at forsøge. Den som gjorde mest til at jeg blev nomineret var kanske P. W. Hendricks, som dengang var county commissioner i Kittson county. Det blev paastaet inde i konventionen, at jeg skulde være aldeles uduelig til at varetage et saadant hverv ifald jeg blev valgt, og da var det Mr. Hendricks, som bevis for min skikkethed, paastod jeg aaret forud havde haft en af de bedste assessment-bøger for countiet. Republikanerne nominerede

dengang en, der bodde i Hallock og som havde erfaring i embedets pligter.

Det blev ikke før en stund efter jeg fik vide om min nomination, at jeg kom til at forsøge at finde ud noget om, hvad jeg skulde gjøre, men tilsidst kom jeg dog til at skrive til G. A. Gunnarson, der dengang var county auditor og kandidat for gjenvalg for det samme parti, der havde nomineret mig. Svar fik jeg med det samme og blev underrettet, at det var den sidste dag man kunde indbetale sine indtrædelsespenge og bli med paa valgsejddelen. Da jeg fik dette brev var det ikke tale om at faa sendt penge did til rette tid og derfor blev mit navn ikke paa stemmeseddelen det aar. Jeg var baade glad og harm, fordi det gik slikt. Harm fordi mine velmenende venner blev skuffet, og fordi jeg trodde at opdage nogen politik i det at det blev gjort saa vanskeligt som det gik an under omstændighederne for mig at bli med paa stemmeseddelen. Glad var jeg, fordi jeg kunde faa være rolig ved mit arbejde og slippe at kaste mig ind i en bitter valgkamp. Det var nogen misnøje med at jeg ikke blev kandidat, men saavidt jeg ved var det ingen af mine venner, der kritiserede mig noget derfor. Men, da som altid i politik, saa blev det flittigt brugt af dem, der var mig imod i senere valg, som bevis paa uduelighed. Dette kunde været paa sin plads, kanske, om det ikke hadde været for det, at de var de eneste, der hadde draget fordel deraf, og burde været fornøjet.

Den samme høst blev et hønneskrift sendt til guvernør Knute Nelson om at faa stemme over delingen af Kittson county. Spørgsmaalet kom op for afstemning, men de fleste i det nuværende Roseau county var imod deling, af den grund at det var for tidligt. Alligevel vandt delingspartiet, saa Roseau county blev frasat. A. D. Skagen, Hans Erickson, Lars Haglund, John Hedlund og jeg var de, der blev kaaret

til at være Roseau county's første commissærere, og i februar 1895 blev vi i en fart sammenkaldt, men var aldeles uforberedte paa hvad som skulde gøres. At commissærerne var isammen og i møde, blev snart spurgt, og det blev en farlig paa-trængenhed om at bli udnævnt som embedsmænd. County commissærerne skulde nemlig udnævne de første embedsmænd for vort nye county. Mænd af alle klasser ønskede udnævnelser saa det var flere kandidater for hvert embede. Jeg kjendte næsten ingen af dem, der søgte valg, og var aldeles i vildrede om hvad der var rettest at gøre. Nogle af mine venner havde talt til mig paa forhånd om mænd, de troede var bra, og disse stemte jeg for, for ialfald at føie dem. Valget af embedsmænd blev gjort den første dag. Folket ude paa landet vidste ikke straks at vi var samlede, men den næste dag kom flere af mine venner ind til byen, og da fik jeg den værste og eneste overhaling jeg har faaet for udførelse af embedspligter. Ikke var jeg selv fornøjet over alle vore udnævnelser og jeg var meget skamfuld over min uselvstændige handling. Da var det at S. tog en bestemmelse, han har staaet fast ved siden, og det er aldrig at bry sig om hvad andre vilde, naar det angik en pligt at udfylde, men gjøre det, som syntes ret efter selv at ha undersøgt sagen grundigt, og saa derpaa la dem kritisere om de vil. Det er nu nitten aar siden, og endnu har jeg aldrig angret paa jeg tog denne bestemmelse.

Paa dette møde var det mange ubehagelige sager oppe til forhandling. Jeg var uerfaren i det jeg skulde være med at bestemme, og saa var jeg allerede blevet narret. Derfor blev det naturligt at være sen til at ta bestemmelser. Jeg fik snart ord for at være for sen, og dette blev siden efter ofte brugt imod mig af dem, der ikke fik det som de vilde. Sammensætningen af county-raadet var saadan, at der var to, der holdt med den vestre part af countiet og to, der holdt med den

østre part i alle lokale spørgsmaal. Jeg var den som med min stemme fik afgjøre alle slige tvistesager. Derfor blev det naturligt, at jeg fik skylden for udfaldene. Iblandt traf det ogsaa at mænd forsøgte faa narret mig til at gjøre urigtigt ved at fremstille sager anderledes end de var. Som oftest lugtede jeg lunten og passede mig, efter vort første møde. Det værste vi fik at gjøre som commissærere var at afgjøre enten det skulde bli anledning til at stemme over hvor countyrædet for countiet skulde være. Det kom ind et bønnskrift derom. Da mødet begyndte blev der opdaget flere fejl i bønnskriftets sammensætning, og paa forslag af sagføreren, der var for bønnskriftet, blev nogle forandringer i ordlyden samtykket i. Siden fandt jeg ud dette ughelliggjorde hele bønnskriftet, ifald ikke alle der havde underskrevet det, ogsaa samtykkede deri. Resultatet blev, at jeg ikke turde stemme som jeg helst vilde gjort dengang, nemlig for folkeafstemning over, hvor countyrædet skulde være. Det blev et farligt kurveleven efterpaa, og jeg blev aabent besyldt for at ha modtaget stikpenger. Paa den tid var en saadan besyldning meget tung at bære, da jeg dengang ikke var hardet imod slikt. Jeg gjorde nok forsøg med at dra til ansvar nogle af dem, som pratete derom, men de, som det tilsidt blev fæstet paa, var almindelig betragtet som ubemidlede og upaalidelige, saa ingen retssag blev anlagt. For flere aar blev nok dette troet af mange af dem, der bodde ved byen, der tabte ved min stemme; dog lidt om lidt faldt det bort. Om det er nogen igjen, der tror jeg tog stikpenge, saa er det svært faa. Mange har forsøgt at narre mig, men stikpenger er jeg aldrig blevet budt. Ved at se tilbage til den tid, vi sad der aldeles uerfarne, og se paa udfaldet af de vigtigste forhandlinger, finder jeg nu det er yderst faa sager jeg vilde afgjort anderledes.

Vor embedstermin var bare to aar, eller til næste valg;

derfor blev det igjen spørgsmaal om kandidater for embederne. Jeg fik Folkepartiets nomination for Commissionen og en anden blev udnævnt til kandidat for det republikanske parti. Jeg var saa kjed af at være commissioner, at jeg ikke brydde mig en døit om, hvorledes det skulde gaa, og reiste ud til Dakota paa træfning og var der hele høsten. Naar jeg kom hjem dagen før valget, fik jeg først se det var liv i politikken. Modfiden havde arbejdet hele tiden og en flok af mine venner var da netop ude over bort valgdistrikt for at overtale folket til at stemme for mig. Naar stemmerne blev talt den næste dag havde jeg tabt med 4 stemmer. Jeg var glad, fordi jeg slap være commissioner, men harm fordi det skulde behøves at bruge løgn imod mig, som det tildels havde været gjort.

County commissionen var det værste tillidsbrev jeg endnu har været indvilliget i. Uerfaren som jeg var, følger det af sig selv, at jeg ikke var videre duelig, dog saa tror jeg tildels at ha været behjælpelig med at forhindre forskellige frogstreger fra at blive brugt til skade for countiet.

IMPERIAL GERMANY AND THE INDUSTRIAL REVOLUTION.

By Thorstein Veblen. New York, The Macmillan Co., 1915.
324 pp. \$1.50.

Om jeg ikke tar feil har vi norsk-amerikanere blandt andre ufuldkommenheter ogsaa den, at vi kun i ringe grad bekymrer os om den del av ætten, hvis livslykke falder utenfor de endnu norstakende og norstlæsende kredse. Mens man saaledes i vor presse med ødsel haand ofrer spalterum og trykspærte paa spidserne blandt første generation saavel i forretningslivet som det profesjonelle liv, særlig da om de træffer til at bære et unorsk navn, der smaker av gammel norsk-dansk embedskaste, ser man yderst sjelden nogen omtale av anden generation, med undtagelse av profesjonelle politikere, prester og andre, der har sit

lykke i væsentlig norsk kreds. Og dog tæller anden og tredje generation allerede en række navne, der gjør sin æt ære ute blandt amerikanerne, og som utvilsomt vilde sette pris paa og føle sig styrket ved den opmuntring, som ligger i at ens arbeide finder paastjønnelse blandt ens egne.

En slik mand, hvis navn har tydeligere klang i amerikansk videnskabelige end i norsk kreds, har vi i Professor Thorstein Veblen, lærer i statsøkonomi ved Missouri universitet. Født her i landet av forældre indvandret fra Wang i Valdres, gav han sig forholdsvis tidlig ikast med studiet av statsøkonomi, tilbragte en tre aar ved Johns Hopkins og Yale universiteter og virket i længere tid som lærer i dette fag ved Chicago universitet saavel som ved Leland Stanford. Ved siden herav har han utfoldet en betydelig virksomhet som forfatter, og har blandt andet fire større bøker paa sin konto, nemlig "The Theory of the Leisure Class", Macmillan 1899; "The Theory of Business Enterprise", Scribners, 1904; "The Instinct of Workmanship", Macmillan, 1914; og endelig i indeværende aar "Imperial Germany and the Industrial Revolution".

Sans hittil mest særmerkede arbeide er sikkerlig hans første bok: „Leddiggjængerklassens teori“, som den vel vilde hete paa dansk, eller om man vil dan-norsk. Folk som forstaar sig uaa disse ting fæstet sig straks ved dette verk som et utslag av en mer end almindelig original og frygtløs gransking av de statsøkonomiske foreteelser, der ligger ethvert menneske saa nær ind paa livet, men som i sin mangslugne indfiltretthet er likesaa vonde at faa stikkelig tak paa som salig Bøigen, der drev sit spil med Per Gynt.

Allt var dette hans første større arbeide ingen letlæst bok. Den mindet i sin objektive og grundige sindighet om Herbert Spencer. Der bruktes ingen sterke ord, og den manglet agitatorens fart og spænding. Forfatteren simpelthen tok op til be-

skrivelse visse lag av det moderne saakaldte kristelige samfund, tok dem i haanden og dreiet og vendte dem som en mineralog haandterer et stykke erts: Slit og slit ser de ut, slit er deres oprindelse og historie og slit deres rolle i samfundets husholdning. De er en nødvendig følge av det raadende industrielle prisystem. Deres funktion er paa ikke altfor anstøtelig vis at forbruke det overskud av de andre samfundslags produktive arbeide, som ellers vilde bli liggende usolgt. De har naadd sin hittil høieste fuldkommenhet i det gamle industrielle England, hvor den uproduktive klasse, sportsmænd, sprader og gentlemen, iberegnet aristokratiet, er kapabel at forbruke fra 50 til 75 procent av landets samlede fabrikkproduktion. „Gatten av for en institution, der har drevet sin idé ut i det fuldkomme.“

Her var ingen sterke ord og ingen larmende indignation. Men den læser, der ikke var helt blottet for sans for ironi, eller for følelse av hvad der er ret og billigt, sat uvægerlig igjen med den ene hete tanke: „Nei, dette kan da ikke faa lov til at fortsette. Der maa et eller andet sted i denne samfundsordning findes en eller anden grundraadden flek, som vetuge folk maatte kunne bli enige om at faa skaaret væf.“

I sin næste bok, „The Theory of Business Enterprise“, tok forfatteren op til undersøkelse andre sider av det moderne samfund, særlig forholdet mellom industriens bærere og de saakaldte finanskonger, der efterhaanden er kommen til at beherske dem og tvinge dem ind under sine egne selviste formaal. Og i „The Instinct of Workmanship“ søker han at paavise, hvorledes den nuværende industrielle stilling omkring i landene har bragt slegten i en situation, hvor de ny indretninger ikke længere staar i samklang med dens medfødtte og dybeste instinkter, saa valget kommer til at staa mellom reform av hine forhold eller kulturel og fysisk degeneration.

I sin nyeste bok, der var planlagt før utbruddet av den paagaende verdenskrig, men som indrømmes at være delvis paavirket av denne, tilsigter forfatteren ifølge fortalen en sammenligning mellom Tysklands og de engelsktalende folks økonomiske utvikling i de sidste hundred aar, idet hovedbeggen lægges paa en forklaring av Tysklands raske vekst ut fra naturlige og haandgripelige årsaker, uten den hos tyskerne selv vanlige tilslugt til en merkelig skjæbnes styrelse eller nogen den germaniske aands spesielle virkemaate.

Første kapitel byder da paa en grei paavikning av, at den tyske nation ikke utgjør nogen særskilt homogen race, men er et blandingsfolk (hybrid foreteelse) der ikke i væsentlig grad som menneskeart betragtet særmerker sig fra befolkningerne i de mot øst, vest og nord beliggende lande. Alle disse folk synes ifølge de nyeste undersøkelser at bestaa av mindst tre forskjellige racer, nemlig den blonde, langskallede nordiske, den alpine brune kortskallede og den saakaldte middelhavske brune langskallede, dog saaledes at blandingsprocenten stiller sig noget forskjellig nord og syd. I et av de tilføiede supplementer utvikler forfatteren nærmere, hvorledes den blonde race nu synes bedst forklaret som en i de Baltiske provinser opstaatt variation av en av de to andre, enten ved en gjennom aartusinder gaaende gradvis utvikling under væsentlig klimatisk indflydelse, eller ved et mere pludselig sprang i henhold til den saakaldte mutationsteori, der for planternes vedkommende synes paavist av hollænderen De Bries.

Av denne de nordeuropæiske nationers blandingskarakter følger nu i henhold til Mendels lov den kjendsgjerning, at disse folkeseerd raader ober en meget mere omfattende slegtsarb, med derav følgende rikere utviklingsmuligheter end nogen ensartet, homogen race. Disse naturlige gaver og evner er dog ifølge forfatteren ikke talrikere eller væsensforskjellige fra dem der eides av forfædrene allerede i den nyere steinalder, idet „en

elv ikke kan stige høiere end sin kilde," en paastand som nærværende anmelder i forbigaaende sagt tror med held kunde bestrides.

I næste kapitel, *The Old Order*, udfastes et billede af de Baltiske folks økonomiske og retslige udvikling i hedensk tid, grundet paa arkeologiske undersøkelser og den væsentlig islandiske litteratur. Forfatteren hævder, at det karakteristiske for disse stammer var en utpræget evne til at laane og videre udvikle de kulturelle fremskridt som sydligere boende folkelag først havde tilkæmpet sig. De var gode laantagere ogsaa i den forstand, at de ikke lot de ny kulturelle færdigheder, materielle eller aandelige, slaa benene væk under sig, saa de underminerede racens levedygtighed, eller dens selvstændige syn paa livet, i lighed med hvad verden ofte har set naar halobarbariske racer stilledes likeoverfor en høiere kultur (sml. Indianerne.)

Svad der særlig slaar historikere er disse folks utprægede haandelag, økonomiske tiltak og evne til at vokse og forplante sig, mens de ingen særlige beviser har efterlatt paa statsmandskløgt, kirkelig organisation eller færdighed i de skjønne kunster (sml. Grækere og Romere.) Ingen tegn til større statsansamlinger foreligger før henimot kristendommens indjørselse, og det synes før folkevandringerne og vikingetiden at ha eksisteret en mere fredelig periode, i hvilken større naturlig avgrænsede naboskaber levet i et slags halvanarkistisk selvstyre med smaa hersker og fylkefonger, hvis politiske magt stod paa temmelig svake føtter. Den fri gaardbrugerklasse møtte til tinge, gav og utøbet lobene og levnet ikke høvdingen nogen større myndighed. Han forestod kanhænde som regel visse ofringer, men førte forøvrig en beskeden tilbørelse som en større „gentleman farmer.“

Det raadende styre kan betegnes som demokratisk med den utøvende magt i beskeden baggrund. Og da denne ordning

ifølge forfatteren var den raadende maaffe i aartusinder netop i den hybride germaniske races grundlæggende tid, maa den antages at falde sammen med disse folkelags dybeste instinkter, en som det forekommer mig meget frugtbar tanke.

I kapitel 3, *The Dynastic State*, skildres saa, hvorledes denne halvanarkistiske naboskapsstilstand efterhaanden maatte vike til fordel for arvelige monarkier af mere eller mindre autokratisk tilfnit. Uergjerrige smaafonger underla sig naboriker (sml. Harald Haarfagre.) De fordrevne herskere eller ærgjerrige og begavede individer af lavere rang drog i vikingefærd eller paa folkevandring og oprettet nye stater (Nordmandi, Neapel, visse tyske smaastater, England) hvis styresæt selv sagt fik et mere autokratisk tilfnit.

Følgen blev for Tysklands vedkommende ifølge forfatteren, at det endnu den dag idag er organiseret med mønster i den „territoriale stat," hvis ledende idé var den tanke, at fyrsten er landets herre og egentlige eier, mens borgerne er undersaatter, der skylder sin foresatte øvrighed lydighed og underhold.

Det kan nu ikke negtes, at denne overlevering fra det svundne lensvæjens dage hittil har været en kilde til styrke for det tyske rike. Denne tingenes tilstand skyldes ifølge forfatteren den kjendsgjerning, at Tyskland af forskellige grunde i aarhundreder kom til at ligge agterud for England i haandverk og industri, begge to kræfter der skaper trang til selvhjælp, til initiativ og til frihet for tvang fraoven.

Den tyske samling i syttiaarene stiller sig for forfatteren ikke som et utslag af ideelle kræfter, men væsentlig som en følge af den fremstormende maskinindustri's trang til større forhold. Denne oversigt berører kun de mere vigtige punkter i dette interessante men noget løst komponerede kapitel.

Under overskriften *The Case of England*, gir forfatteren dernæst en historisk oversigt over den industrielle udvikling paa

stenfulsøen, paaviser hvorledes den fik sit første opsving under dronning Elizabeth ved laan og indvandring fra Frankrike og Nederlandene, og hvorledes den et par aarhundreder senere revolutioneredes ved opfindelsen av dampmaskinen, der tvang den over fra haandverk til maskinindustri. Denne lange haandverksperiode med tilsvarende smaahandel var i høi grad gunstig for utviklingen av selvhjælp og viljen til at gi alle den samme anledning til selvutfoldelse. (Live and let live.) Den skapte med andre ord en trang til selvstyre og demokratisk likhet, der gav sig utslag i revolutionen av 1688. De urgamle anarkistiske instinkter fra den neolitiske era vaagnet igjen tillive, reducerede kongemagten til et skilt, regjeringen til et fredspoliti og omskapte undersaatterne til borgere. Industriens mænd fik større magt og friere spillerum.

Paa det aandelige omraade fremmet det samme industrielle system trangten til at forklare alle foreteelser ut fra naturlige aarsaker og skapte den saakaldte nyttefilosofi med dens utprægede tendens til materialisme. Og dog har selv England hittil ikke orket frigjøre sig fra visse levninger av feudaltiden, der ilde passer sammen med dette system, til eks. statskirke, adelsvæsen og et arveligt monarki.

Maskinindustrien kan imidlertid kun drives med fordel i det store, hvorav fulgte, at den litt efter litt kom ind under kapitalens herredømme saa den blev et redskap i pengeyrsterens haand, og forfatteren maler et mørkt billede av dens videre utvikling: den paagaaende og ødsle konkurrence, forfalning av varer, undernæring og overanstrengelse blandt arbeiderne, med paafølgende fysisk og moralsk nedgang, arbeidsløshet, overproduksjon og sanseløs ødselhet blandt den nydende dagdriverklasse, hvis fald det blev at lindre „gluts in the market“.

Men med kapitalismens indtrængen paa industriens om-

raade fulgte, ifølge forfatteren, en vis tilbakevenden av det personlige styre, der ofte arter sig som et fjernt og uansvarlig tyranni, der er vel skikket til at vække et ulmende hat blandt arbeidsklassen, der gir sit utslag i streiker og socialistiske bestræbelser. Dette personlige kapitaliststyre synes ogsaa i de sidste aartiers England at ha fremmet en større villighet hos befolkningen til at taale en sterkere regjering med imperialistiske tendenser.

I kapitel 5, Imperial Germany, skildres saa hvorledes det halv autokratiske, frigeriske Preussen med naturnødvendighet maatte bli den bestemmende faktor i det ny tyffe rike. Mens Stuarterne i England gif sin undergang imøte og den dynastiske stat erstattedes av en „commonwealth“, i hvilken kongehuset kun blev staaende som en from, legende, utviklet Hohenzollerne stadig sin magt ved krig og diplomati.

I Preussen har de agrariske junkere (godseiere) beåret avgjørende indflydelse paa regjeringsmaskineriet, mens ifølge forfatteren, baronerne og den feudalistiske adel blev sat mot væg av forretningsfolk, hvis interesse gif i retning av fred, industri og til en vis grad regelen: „Lev og la andre leve!“ Jeg skal senere komme tilbake til denne, som det forekommer mig, uholdbare paastand.

Forfatteren søker saa at hævde en klar grundforskjel mellem den engelske opfatning av en „commonwealth“ og det tyffe statsbegrep. „Plainly government by consent of the governed is not a state“ i tyff forstand. „The German ideal of statesmanship is to make all resources of the nation converge on military power down to the indispensable minimum required to keep peace.“ Af, om det var saa vel. Forfatteren glemmer her, som amerikanerne i sin helhet i disse tider, den britiske navalisme, og det faktum at det fredelige England i løpet av

300 aar har underlagt sig en tredjedel av jordfloden, ved hjælp av leiede tropper.

Den preussiske stat er, siges der, et dynastisk monarki, som er absolutistisk, idetmindste ifølge sin teori, og den tyske borger har bevaret en servilitet likeoverfor kronen, som er forbunden i andre vesteuropæiske lande. Men "slavery, servitude and the like subjection to the dictates of an irresponsible personal master, is a moral and æsthetic impossibility among civilized mankind." Det er en foreteelse, som ifølge forfatteren, hænger sammen med industriens langsomme vækst i Tyskland før det store opsving i anden halvdel av det 19de aarhundrede.

I sjette og syvende kapitel behandles endelig den tyske industrielle revolution, og det paavises, hvorledes den paavirkedes og i høi grad bestemtes av den preussiske stat og det preussificerede keiserdømme. Frihandelsmand, som forfatteren øiensynligvis er, antyder han at det vilde været til det tyske folks bedste, om toldgrænsen ikke bare var blit omstyrtet mellem de tyske smaaftater, men ogsaa utadtil. Men kronens maal var at gjøre Tyskland til et saavidt mulig selvforsørgende land, der kunde klare sig i tilfælde av krig. En følge av frihandelen "would have been the absence of plausible grounds for an exorbitant military and naval establishment to keep a peace not intended to be broken."

Det hævdes, at det sterke industrielle opsving skyldes laan fra England og Frankrike, men at tyskerne i likhet med sine neolitiske forfædre viste sig som gode laantagere. De hadde ogsaa den fordel ikke at bli hemmet av gammelt og forældet maskineri. Deres tekniske og videnskabelige skoler gav dem visse fordele, likesom det tok nogen tid før finanskongerne slog sin flo i den ny industri. Som en følge av kronens krigspolitik har staten paatat sig at bygge jernbaner og har i høi grad anlagt disse ut fra strategiske hensyn. No lignende grunde fik

handelsflaaten subsidier, og kolonier søgtes grundet i den futile hensigt at skaffe avløp for den voksende befolkning og raamateriale for industrien. Men de gode tyskere synes helst at ville komme sig væk fra det tyske flag, siger forfatteren, idet han glemmer at England og Frankrike allerede hadde slugt de strækninger av floden, som duer noget som kolonier for den hvite race.

"It is not readily credible that any equally intelligent population would have lent itself with equal patience, not to say enthusiasm, to so costly and profitless an enterprise as the imperial policy." Det sker angivelig for at fremme tysk kultur. Men ifølge forfatteren er denne neppe i besiddelse av elementer, det være sig religiøse, filosofiske, sproglige eller tekniske og videnskabelige, der skulde gjøre verden større nytte end den franske, engelske og amerikanske varietet av arten. Til kulturen hører jo ogsaa samfundssordenen, men den er i Tyskland middelalderisk. Kulturen kan desuten kun utbredes ved erobring. Til hele denne utredning vilde en intelligent tysker ha overmaate meget at indvende, og den hører fra mit standpunkt til bokens sværeste dele.

I sidste kapitel oppsummeres saa de vundne resultater. Tyskland blir at betragte som et land, i hvilket den politiske utvikling endnu ikke har assimileret sig med det storindustrielle system. Denne motsetning synes forfatteren, merkelig nok at betragte som haabløs og uløselig, skjønt andre germaner baade nord og vest med held har løst knuten i løpet av nogen saa aartier. (Inkl. Norge i ottiaarene og nedover.) Den preussiske stat er „central and intrinsic to the German cultural scheme," siges der.

Til gjengjæld paapeker forfatteren, hvorledes i Tyskland de uhyre krigeriske forberedelser i nogen utstrækning har flydt paa, hvad ellers vilde bli ødet av leddiggjængerklassen, saa

de forsaavidt ikke repræsenterer blot tapte værdier. I sportsvæsen og andre utslag av „wasteful consumption“, staar Tyskland tilbage for England. Men ellers finder forfatteren ikke stort at rose. Selv den fremskredne sociale lovgivning med fri hospitaler, alderdoms- og sykeforsikring, osv., betragter han som et sly plaster lagt paa arbejderklassen av det faderlige styre, for at sikre dens medvirkning til den imperialistiske politik. Skulde dog tro, at den socialistiske agitation har et og andet at gjøre med den ting.

Den imperialistiske politik er ifølge forfatteren sikkerlig i sit væsen aggressiv og det fremgaar tydelig nok, at han lægger hovedskylden for den paagaende verdenskrig for Tysklands og ikke for Englands føtter.

Den moderne, saakaldte kristelige civilisations bedste kjendemerke er den mekaniske opfatning av denne verdens mange foreteelser. Den gaar ikke godt i laas med „coercion, personal dominion, self-abasement, subjection, loyalty, suspicion, ill-will.“ Men disse udgyder er det netop krigen fostrer, og forsaavidt kan ingen vente andet end tap for vestens civilisation, hvem saa end taper eller binder. De økonomiske følger vil derimot lettere forvindes. Og nogen varig forkleinelse, syfist eller aandelig, av det europæiske folkeslag vil den, at dønmme efter historien, neppe avstedkomme.

Dermed har jeg i al forthet git en oversigt over, hvad læseren vil finde i denne vægtige og interessante bok. Nævnes bør dog de værdifulde noter, av hvilke særlig den om industriens stilling i de Forenede Stater, hvor fingrene heller ikke lægges imellem, samt et selvstændig opfattet utryk over skandinaviske førkristelige samfundsforholde, bnder paa stor interesse.

Jeg har ikke den fornøielse at kjende Prof. Weblen personlig, men hans bøker gir alle et sterkt indtryk av en mand for

hvem den personlige frihet er alt og de nedarvede autoriteter paa de forskjellige omraader intet, en mand der er grundig hjemme i sit fag og i tilslutning til en vis retning inden socialøkonomien tilbøielig til at føre selv aandelge foreteelser tilbake til økonomiske aarsaker. Han hører øiensynlig selv til den angelsaksiske type han taler om, for hvem drømme, lustige idealer og dybsindige spekulationer er en vederstyggelighet. Saandgripelige fakta og aarsaksammenheng er hvad der interesserer ham. Og for „Das Ding an sich“ a la Kant og Hegel har han ikke megen agtelse.

Det siger sig da selv, at man i ham ikke kunde vente at finde nogen større samhug med hverken det gamle eller ny Tyskland, eller nogen helt fordomsfri dommer mellem angelsakisk og tysk civilisation. Og skjønt hans skarpe blik for det raadende individualistiske samfunds skrøveligheter ganske vist bragte ham til heller ikke at lægge fingrene imellem lifeoverfor England og vort eget land, er der dog en ganske anden etfende klang i den bitre ironi med hvilken han iblandt omtaler tyske foreteelser.

Det forekommer mig blandt andet, at virkningen av denne vældige motætning der opkonstrueres mellem britisk frihet og tysk selvherjervæsen (autokrati) i nogen grad er at sette skygge over den virkelige realitet. Hovedspørsmålet blir om den jevne arbeidsmand og strævsomme borger har saa meget færre chancer for virkelig likhet for lovene, for en menneskeverdlig tilværelse, for at naa sin grav paa en anstændig maate, eller endog for virkelig indflydelse paa sit lands anliggender i Tyskland end i England og de Forenede Stater.

Det engelske parlamentsmedlem, H. Bonsonby, har nylig skrevet en bok „The Decline of Aristocracy“, som vel tør ansees for temmelig paalidelig. Den gir et meget mørkere bilde av den saa opskrydte engelske frihet, end vi finder hos Prof.

Webben. Følge ham eier den dag idag den britiske adel 15½ million acres av landets jord, med en jordrente paa ca. 65 millioner dollars eller ca. 115,000 for hvert medlem. Og man anslaar, at ni tiendedele av dette areal har de tilbendt sig uten noget vederlag. Flere millioner maal er helliget den skandaløse britiske sport. Selt til reformakten i 1832 kontrolleredes Underhuset av de ca. 600 Peers i Overhuset ved hjælp av „rotten boroughs“ og ellers fremtvungne valg av yngre slegtninger. Og først for fire aar siden fik det samme Overhus sit veto knækket, likesom den almindelige stemmeret er av forholdsvis ny dato.

Til hvad nytte var det saa for den almindelige mand, at kongemagten blev reduceret til en skygge? Var det ikke nærmest at komme fra asfen i ilden i likhet med hvad der skedde i Danmark-Norge, hvor enevældets gjenindsjærelse i 1660 av bonde og borger hilsendes med jubel? S eller ikke er det saa svært rosværdig, at det engelske aristokrati kneblet kongemagten, ti en mere ubegavet, forsalden og foragtelig ansamling av konger har verden aldrig set make til, naar undtages den delvis mytiske Alfred og de tre sidste generationer. Kan virkelig nogen, der kjender den tyske folkekarakter, tvile paa, at de vil ha ben nok i næsen til at kneble sine Hohenzollere, saasnart de gaar moralsk i hundene, som deres fættene hinsides kanalen? Derfor har vi en garanti ikke blot i landets vældige industrielle utvikling, men saavidt jeg forstaar, end mere i det høitstaende tyske skolevesen og den tyske forskning, der længst har gjennomhullet læren om keiseræet eller øvrighet av Guds naade, i anden forstand end, at alt det som eksisterer paa jorden for den religiøse tanke staar som noget av forsynet tillatt.

Men hvad jeg særlig vilde paapeke, var at forfatteren, som det synes mig ikke klart nok fremhævet, at England med sit arvelige overhus, sin imperialistiske politik — det fortsetter jo

stadig med at sluse ny strækninger av jordfloden — sin degenerede adel og sine luvslidte arbeidere, at dette Eldorado for lorder og lakeier neppe egner sig som et motstykke til et land, i hvis lovgivende forsamling socialisterne danner det største enkelte parti, og som dets leder for nogen dage siden erklæret i besiddelse av en arbeiderkultur, som andre lande ikke har make til.

Det er blit sagt at værdien av en bok ikke saameget avhænger av, at den fremsetter uomtvistelige sandheter — disse blir saa let gamle og harske — som at den vækker til selvtenkning. Det sidste er i høi grad tilfælde med Prof. Webbens bøker, og nærværende anmelder maatte for sin del skrive en hel brochure, om han skulde nogenlunde fylldig diskutere alle de spørsmaal, der reises av *Imperial Germany and the Industrial Revolution*, og om hvilke der som vanlig er mindst to meninger. Men maa han end beklage, at stridens hete i nogen grad har paa-virket bokens fordeling av lys og skygge, kan han dog trøstlig anbefale den til alle landsmænd, der føler det som sin pligt, i egenkap av borgere av et stort land, at skaffe sig et indblik i dyperegaaende statsøkonomisk og politisk tenkning.

Washington, D. C., 21de August 1915.

Zuul Dieferud.

Det aarlige Valdrisstevne 9 og 10 september.

Det er tidligere bekjendtgjort at det aarlige Valdrisstevne er fastsat til torsdag og fredag 9de og 10de september 1915, i Minneapolis. Torsdagen blir lokalet aapent hele dagen, saa man kan ha anledning til at møtes og besøke hinanden baade formiddag og eftermiddag. Forretningsmøte klokken 2. Gjesteøl kl. 7 med program etterpaa. Fredagen picnic i Como Park. Til forretningsmøtet, med indberetninger, valg, osv.

haaper styret, at der blir stort fremmøte, og at „Valdriisgaven“, innsamlingen til samme og ellers alt som i den forbindelse interesserer bort folk, vil faa indgaaende og sympatisk behandling. Innsamlingskomiteen har stræbet med sit arbejde for denne sak, og vil rapportere samt søke slik veiledning og instruksjoner som stevnet maa finde at det bør gi dem.

Styret har faat uttalelser fra mange valdriiser om tid og sted for dette aarsmøte. Deriblandt var ønske uttalt fra nogle om at faa møtet paa hvad man mente vilde bli en mer beilelig tid for en stor del av folket. Der er altid nogen som blir hindret derved at deres trækning ikke er endt saa tidlig som stevnerne almindelig er blitt holdt. Styret vilde svært gjerne faat ordnet saa at tiden skulde falde alle beilelig, men man fandt, at juni, f. eks., heller ikke var en beilelig tid for farmerne i flere strøk hvor mange av vore folk bor. Den eneste tid, som man var mindst udsat for at finde farmerne optaget overalt syntes at være senhøstes, men man var ikke beredt paa at sette stevnet til den tid uten først at ha faat spørsmålet behandlet av Sambandet. Dertil kom ogsaa at det var utret af nogle at kanske bør vi motta indbydelse fra andre steder end Tvillingbyerne, som har hittil været møtestedet for valdriisstevnerne. Men efter forsigtig overveielse kom man til den slutning, at iaar turde det være bedst at holde os til det vanlige møtested, og da var det ogsaa kanske klokkest ikke at forandre tiden. Man vet jo, at Statsutfillingen gir anledning til at farmere fra alle retninger kommer sammen her, og at mange av dem gjør sig flid for at ordne det saa at de kan komme. Flertallet av medlemmerne eller deltagerne i stevnerne er farmere, og det synes som om det er vanskelig at finde en tid, der bedre passer for et almindeligt nationalt sammøte av valdriiser end netop da Fajren holdes. I ethvert fald, synes det vanskelig at finde en tid da man kan vente en saa

repræsentativ sammenkomst med deltagere fra norske bygder i alle retninger eller fra alle landsdele, som i „fajruken“. Innsamlingskomiteen ønsker ibrigt at valdriiserne over hele nordvesten maa bli vel repræsenteret, saa at vi kan faa den bedst mulige behandling av alt vedrørende mindegaven til Valdriis. Altfaa, for at gjøre det som efter forsigtig omtanke synes bedst og mest almindelig tjenligt, bestemte styret at det ogsaa iaar vilde følge Sambandets vanlige ordning med hensyn til dets aarsmøte. Det tør være paa sin plass her at minde om dette, nemlig tid og sted for fremtidige møter, som en sak, der bør tages op og behandles.

Bekjendtgjørelser er flere gange blitt gjort i baade Samband og ukebladene, og gjennom lokale og County aviser, saa tid og møtested for stevnet bør være vel kjendt. Det henstilles til alle valdriiser at de selv kommer saavidt som det later sig gjøre samt at de paaminder og opmuntrer alle andre valdriiser til at komme. Enhver som tar del i stevnerne bidrar derved til at gjøre dem hyggelige og verdifulde. Det er gjensjorenningen med venner og kjendte, samværet og samtalen, og saa stiftelsen af nyt venenskap, som er hovedformålet med disse møter. De er derfor heldige i forhold til det tal man trækker. Derfor er det vigtigt at møterne er talrikt besøkte og at især de møter frem, som bor langt fra hinanden og ikke kan trækkes uten at gjøre lange reiser. Trækker man ved stevnet saamange som ti, som man ikke kunde naa uten at reise lange veie, saa tjener denne ene reise hit, det samme som ti forskjellige reiser kan ske. Man sparer utlæg, men man kan her faa trække alle disse ti blot ved at sette til saamegen tid som det vilde ta til en av alle disse særskilte reiser. Fordelen ved at faa trække venner ved et stevne er saa indlysende, at det bør være nok at nævne den. Svad her er sagt om det at faa trække ti av ens venner er like sandt om man setter et halvt eller helt hundre som det tal

man faar besøge ved stebnet, ja endog flere hundre kan man lifesaa godt sige.

Mens vi er inde paa dette emne kan det være paa sin plads at minde om stebnernes betydning for den yngre slægt. En og anden har den feil opfatning, at stebnerne er blot for de gamle og dem som er født i Norge. Intet kunde være mer feilagtigt end det. Stebnerne bør være de anledninger hvor de yngre kan bli kjendt med sine fædres gamle venner og især med sin slægt. Enhver av os har slægtninger spredt over hele dette land, og faar vi ikke træffe dem ved slike anledninger saa blir det blot tilfældigvis at vi faar se dem og komme i forbindelse med dem. Og det er da ikke blot interesse av at finde vore blodsforvandte, som bør være det bestemmende, men at udvide vor vennefreds blandt dem som har faat i arv de samme minder og traditioner som vi og har tilfælles med os, mer end andre folkslag og endog andre bygdefolk, de dybe og fint bestemmende træf og de særgaver som gjennom lange rækker av slægtled er forplantet nedover til det har naadd os og bestemt hvad vor arbeid skal bli. Vi lærer at kjende os selv ved at kjende vor egen slægt og vore egne folk. Det er ogsaa betegnende, at man paa de forskjellige bygdestevner ofte hører det bemerket at de unge mer og mer er med og tar virksom del i møterne.

Lokalet er „Ark“ forsamlingsaal, som er blitt brukt til valdrisstebnerne i flere aar, og ligger paa hjørnet av 31te gade og 1st Avenue syd. Det er en block syd fra Lake Street (som er det samme som 30te gade) saa at enhver som kommer med Lake Street eller Selby-Lake sporvogn bør stige av ved 1st Ave. Man kan ta hvilken som helst sydgaaende sporvognsline til man kommer til Lake Street og saa kjøre videre langs Lake St. til 1ste Ave. Kommer man sydover med sporvogn paa Nicollet Ave. saa gaar man av ved Lake eller 31st St.

Som nævnt er forsamlingslokalet aapent hele dagen den 9de. Der er bekvemme rum til at komme sammen i og træffes, og skulde veiret bli mindre pent saa er der ingen mangel paa rum til at holde sig inde. Forretningsmøtet holdes i kjælderetagen kl. 2, som ophyst. Gjesteboet begynner kl. 7, med et maaltid av slike norske retter som almindelig serveres ved vore gjestebøer. Den gamle, erfarne komite foretaar forberedelsen og oppartningen, og alle vet at man kan vente en stilfuld og meget hyggelig affære. Efter maaltidet leveres et rikholdigt program. Son. L. O. Noble, fra Manfred, N. Dak., er sikret til kjømeistar (toastmaster) og vil lede festlighederne. Pastor S. M. Sundheim vil holde festtalen. Taler vil ogsaa kunne ventes av Pastor B. A. Benson, Bibliotekar J. C. M. Hanson, Kongresmand Selgesen, Prof. John Dahle og andre som kommer hvis de ikke blir hindret. Der vil bli representanter av andre bygdelag, og vi haaper at saa høre hilsener gjennom dem fra sine lag.

Indimellem talerne vil der bli baade sang og instrumentalmusik, og vi har løfte paa Chris. S. Heen fra Dennison og J. O. Quale fra St. Paul til at spille paa sine feler for os. Billetten til gjesteboet koster en dollar. Gjesteboet er altid glanspunktet for stebnerne og banketsalen er gjerne fylt til sidste plads. Skulde deltagelsen bli stor kan der gjerne bli knapt til plads, og det kunde saa bli bedst at ha sikret sig billett itide, hvilket kan gjøres ved at melde om sin komme og saa sig billett ved at tilskrive nogen av bestyrelsen.

Fredagen den 10de har man utflugt til Como Park, med picnic i eller ved den store pavillon i parkens sydvestre hjørne. Alle som kan komme indbydes til at ta med sig nistefurve og møde saa tidlig som de finder det beileligt. Man ventor især at baade besøgende valdriser og de som bor i tvillingbyerne vil være samlet senest kort efter middag, og ved to-tiden vil der

bli anledning til at nyde et kort program, om forsamlingen er saa tilfunds. Picnicgrunden ligger i den del af parken som grænser nærmest udstillingsgrunden, og der er blot tre eller fire kvartaler at gaa imellem. Komiteen har tænkt sig at besøgende kan ha lyst til at besøge udstillingen om formiddagen og saa bivaare stevnet i parken senere paa dagen, og det later sig godt gjøre. Det er overflødig at sige noget om Minn. stats- udstilling, og hvad den har at byde paa. Den er ialfald værd en halv dags besøg.

For fremmede kan lidt anvisning til at finde picnicgrunden være velkommen. Picnicgrunden med den store pavillon er nær det sydvestre hjørne af Como Park. Man tar en hvilefornøst „Como“ sporvogn enten det er fra St. Paul eller Minneapolis. Kommer man fra St. Paul gaar man ikke af ved hovedindgangen naar det raapes „Como Park“ men man kjører til næste stans, ved Hamline Avenue, og gaar saa tilhøre gennem skogen efter gangstien, nogle hundrede skridt til man ser pavillonen med en høi jernstang ved siden med amerikansk flag paa toppen. Kommer man fra Minneapolis kjører man blot til Hamline Avenue, og gaar saa gennem skogen tilbenstre til man ser pavillonen. Man maa ikke kjøre helt frem til hovedindgangen, men gaa av ved Hamline Ave. Er man kommen ind i parken og er i tvil om retningen, saa bør man spørge en af parkens politimænd efter vei til picnic ground. Den omtalte pavillon er meget stor og avgir rum nok til at holde stevne der om veiret skulde være stormende og regnfuldt.

* * *

Idet heftet gjøres færdig til pressen kommer en anonym protest mot Torsdag og Fredag som møtetid. Styret forandret tiden fra Torsdag og Søndag av hensyn især til udstillingsbesøgendes bekvemmelighed og i henhold til et av flere saadanne ofte uttalt ønske.

NY SKO-KATALOG

Skotøi med pakkeposten.

JOHANSEN COMPANY i St. Paul har under udarbejdelse en ny Sko-katalog, som skal afløse den sidst udkomne og vil bli færdig til uddeling ved midten af Septem-ber. Denne nye, udvidede og illustrerte bog om skotøi kommer altsaa i høiligt tid for at letteliggjøre udvalg af sko for høst- og vinterbrug. Lig Johansens tidligere kataloger er den udstyret med en rigdom af vakre billeder af sko, ledsaget af greie, fyldestgjørende beskrivelser, der sætter enhver istand til at gjøre udvalg overensstemmen- de med sin personlige smag og sit særegne behov.

De som har prøvet Johansen Company's "Mail Order Business" ved at de kan kjøbe sko gennem korrespon- dance og faa dem tilsendt med pakkeposten med langt mindre besvær end paa nogen anden maade. De ved ogsaa, at det er ikke blot ubehagelighed og tidsspilde de sparer sig, men sko-regningen blir derved skaarret itu.

De som endnu ikke har prøvet denne maade at forsyne sig med sko, bør nu gjøre det; saa kommer de igjen saa ofte som de maa ha nye sko.

Johansen betaler pakkepostportoet til alle dele af lan- det. Husk at du har dobbelt betryggelse i postlovene, som holder handelsmanden ansvarlig for dine penger, og sta- tens love sikrer dig mod falsk eller urigtig avertering.

Johansen Company har i over 35 aar drevet skohandel i St. Paul og ved ærlig og paalidelig handlemaade har i vide kredse vundet et særdeles godt navn og rygte, og har i det sidste drevet et raskt voksende "Mail Order Business." Johansen er paa det bedste anbefalet af bank- og handelsmænd i St. Paul og af en mangfoldighed af vel- fornøjede kunder. Sambands bestyrelse har gjort sig flid for at erkyndige sig om hans paalidelighed og vederhæf- tighed, og tør uforbeholdent anbefale ham til bladets læ- sere.

Skriv efter den NYE KATALOG til

JOHANSEN COMPANY,

265 East 7th Street,

ST. PAUL, MINN.

Lutheran Publishing House

DECORAH, IOWA.

N. W. BRANCH: 322 So. FOURTH St., MINNEAPOLIS.

Bibler, Salmebøger, Skolebøger.

Norske og engelske Bøger for Kirke og Hjem.

Bøger og Tidsskrifter godt og billig indbundne.

Skriv efter Katalog og priser.

Skrøner og Historier af MARTIN KVENNAVIKA

MARTIN KVENNAVIKA'S skrøner har folk spurgt efter mere end nogen anden skrønebog, men den har været udsolgt i mange aar. Nu har vi imidlertid sikret os et lidet oplag af dem, som vil være her i slutningen af september. Bestillinger vil sendes i den rækkefølge vi faar dem, og "first comes first served."

Prisen blir 75 cents.

The Free Church Book Concern, ^{322 CEDAR AVE.} MINNEAPOLIS, MINN.

Læs din adresselap!

Efter dit navn paa adresselappen er angivet den tid til hvilken kontingenten er opbetalt. Saaledes betyr "sep15" at bladet er betalt til og med nærværende hefte, nemlig September 1915. Derimot betyr "sep14" at vedkommende staar til rest et aar. Staar der "dec14" saa skylder vedkommende siden indeværende aars begyndelse, o. s. v. Altfor mange skylder for bladet. Vi trænger pengene, som vi faktisk har laant dem som skylder, og disse "læser paa børg." Kom os nu ihu med betaling baade for restance og i forskud.